

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

KAT.

FOLKDIKTER

AF

MARIA BERG ELLER PÄLI-MAJA.

UTGIFNA AF

I. ERIKSSON-SMEDS och O. RANCKEN.

NIKOLAISTAD, 1882.

Wasa Tryckeribolags förlag.

Distribuant: Edv. Nylund.

Folkdikter

af

Maria Berg eller Pali-Maja.

Efter hennes död samlade och utgifna

af

Osak Eriksson-Smeds,
student,

under medwärfkan af

D:r J. Oskar J. Rancken.

Nikolaijtab,

Wasa Tryckeribolags tryckeri, 1882.

Folkbådet

Utmärkt eller Folkbådet

"Behåll du visorna till ett minne!
Ett rum i hjertat hos dig de sinne!
Se, wisan gångar ur folkets barm,
Är icke fattig, är icke arm.
Ty rik och full är den djupa källa,
Är hwilken tonerna gynnigt wälla."

Innehållsförteckning:

Förord (af Randen)	Pag. I.
Inledning och författariinnans lejnadsteckning (af Smeds)	IV.

Historiska sänger.

1. Sorgefång öfver Finlands olyckliga tillstånd 1808 (R.)	1.
2. Klagefång öfver friget 1808 (R.)	5.
3. Wasa stads brand (S. & R.)	7.

Tillfällighetsstycken af gladare anledning.

4. Wisa om Granfors pappersbruk i Nerpes (fragm. S.)	11.
5. Wisa om Granfors lilla stad [sajansbruket] (S. & R.)	13.
6. Den barmhertiga Lena (S. & R.)	16.
7. Bröllopsvisa (S. & R.)	18.
8. Bröllopsvisa (S.)	22.
9. Välkomsthelsning till pastor R. E. Bergman, då han flyttade till Nerpes (S.)	26.
10. Lyckönskan för utgående skepp (S.)	28.

Tillfällighetsstycken af sorglig anledning:

dödsfall genom wåda och mord.

11. Wisa om fyra män från Rangsby, som drunknade på en flötarefärd (S. & R.)	30.
12. Wisa om tre flickor, som drunknade i Heinjärwi träst (S. & R.)	33.
13. Wisa om Jakob Pihl och sonen Karl Henrik samt Karl Göus från Töiby — 1856 i fjönöd — (S.)	38.
14. Wisa om Matts Henrikson Antfolks död (S. & R.)	41.
15. Klagan öfver en faders död (R.)	44.
16. Wisa om en man i Rangsby, som drunknade (S.)	46.
17. Om mord, föröfwadt på ett barn (S.)	49.
18. Wisa om Gabriel Karlsson Antfolk — mördad af Karl Kamb — (S. & R.)	51.
19. Wisa om ett mord — 1829 — Anna Trästmil — sargade till döds Anna Greta Kamb (S.)	55.

tas, ofta nyflapas. Efter som på grund af diktariinnans bokspntheit hennes språk ej mera är uteslutande folksmål, utom i enskilda ord, ordböjningar och wändningar, har jag, utan att wilja göra wåld på dem, wågat här och der, hwareft det med mycken lätthet kunde ske, göra några ändringar, så att sångerna blefwe begripligare och njutbarare för en läsande allmänhet äfwen utom hennes hemsocken; till hwilken åtgärd också bör räknas det ofwanantyhda, att, när någon inforrekt vers utan swårighet af mig kunde förles med sina riktiga rim och fötter, detta verkstälts; här bör en egendomlig, från skrifspråkets sätt afwikande, provinsaccentering i åtskilliga ord anmärkas. Ej endast för rimmet, utan för folkmålets skuld stå i singularform adjektiv, afseende substantiv i pluralis; verb i singul., hänförande sig till subjekt i plur.; åtskilliga förkortningar icke att tala om. Jag har dock warit mycket försigtig med alla ändringar: jag wille ingalunda forrumpera, modernisera eller borttaga det ursprungliga. En grundligare förbättring hwarken anfåg jag på sitt ställe, eller mig såsom rätte mannen dertill. Wisserligen kunde jag ju då och då påfinna oriktigheter i versbyggnaden, i rim m. m.; skulle jag t. o. m. alltid kunnat aflägsna felen, så skulle ändock den poetiska doften — så stor eller liten den sedan war — äfwen kunnat förfluga, och det önsfede jag ej.

Hwad sångernas ordningsföljd angår, hade jag gerna, om möjligt, tillämpat den kronologiska efter deras tillkomst, men med undantag af några få, isynnerhet de genom särskilda, mera kända tillfällen framkallade, skulle endast efter mycket forskande på ort och ställe kanske för några, icke för alla, bland de öfriga tillkomsttiden kunnat utredas. Gruppering efter innehållet och arten wisade sig litet lättare, ehuru tillämpandet af konsekvens då är swår, emedan öfvergång från grupp till grupp kan verkställas åt flera håll, icke uti en serie ensamt; dock har något sådant försökts. De allra flesta sångerna, af hwad art de sedan ock månne wara, hafwa en religiös färg, sålunda icke blott de öfwer ämnen från religionens och bibliska historiens gebit, utan också både de egentligen historiska, de i anledning af hwarjehanda glada och sorgliga enskildare händelser skrifna, (bland hwilka isynnerhet äro att framhålla de om död genom wåda, såsom drunkning, skeppsbrott o. dyl., samt genom mord), de om natur, om

färlek, vidare de didaktiska, ja, t. o. m. de i en gisslande predikoton hållna, samt smädesångerna.

Författarinnans tidigare och hufvudsakliga studier — om jag får kalla dem så — hvilat på religiös grund: katekes, psalmbok, bibel, asketiska skrifter samt åhörande af kyrkliga läroföredrag. Detta jemte hennes lärarinnewerksamhet förklarar den religiösa grundtonen samt det docerande och mångordiga i framställningen. Den myckna verslitteratur från tiderna omkring detta sekels början, som hon litet sednare läst, i förening med hennes goda minne förklarar åter användandet af, t. o. m. utländska ord, ur den bildade swenskan i stycken, af hvilka de flesta ändock äro formade efter mönster i gamla psalmboken. Naturligt gehör för versbyggnaden, de vörkliga tankarna och lättheten att uttrycka sig hafwa förledt henne till en produktivitet, som, saknande en regulator i grundliga studier, ej vill koncentrera swadan, utan låter den wisa fallenhet för långtrådighet och likhet med swadan hos föredragande för den stora massan, såsom: prester och improviserade runoniekkor, d. ä. lätt loftar till parallellismer, omfägningar och pleonasmer. Känslans liflighet och renhet kan ej misstännas, om än uttrycken till följd af hyfsningens art och seden i hennes omgivning någon gång äro mindre hyflade. För dylika kraftuttryck har ett stycke, straffsängen till hennes mans älskarinna, ansetts icke böra intagas, ehuru den eljes ingalunda är sämre än öfriga. Vidare har jag ansett böra uteslutas ett stycke såsom en misshyckad omskrifning af en äldre folksång, n:o 349 i min förteckning af 1874; ett, „tolf dagens stunder“, såsom ett opoetiskt register, hvilket desutom torde härleda sig från Hans Björk; ett, „krigsfångenskap“, såsom, enligt både inre och yttre skäl, troligen af annan författare; fragmentet af ett annat i samma förhållande; ett, kalladt „hymn“, i högre grad än öfriga likt ett improviseradt idislande klingklang af samma tankar, wändningar och rim, desutom, trots några och tjugo strofer, saknande början och slut; samt sist några få helt obetydande fragmenter, som kanske aldrig varit utförda; eljes meddelas alla härtills i Smeds' och undertecknads samlingar befintliga af Pali-Majas qwäden. Det är naturligt, att konstupoesins skala ej kan användas på dessa konstlösa alster, ehuru å andra sidan ej heller den egentliga folksångens.

Wasa i novemb. 1881.

Osk. Ranken.

Zuledning och författarinmans lefnadstecning.

Mången tror helt säkert, att den swenske österbottningen är synnerligen materiel och realistisk till sitt lynne samt att den åldriga egendomligheten och det poetiska intresset hos honom helt och hållet tillbakaträngts. Detta kan wäl wara fallet med en del af folket, men ej med alla individer. Hela byar finnas ännu, som hafwa en gammaldags prägel både i afseende å klädebrägt, språk och seder. Likafå finnas många enskilda personer, som troget och med en synnerlig förkärlek bewara i sitt minne en stor mängd gamla folkwisor, sägner och traditioner från förfädrens flydda tider. Sådana minnen förtjena att tillwaratagas. Detta har man på senare tid också beghnt beakta och därför winnlagt sig om uppsamlandet af desamma och skulle detta arbete tidigare beghnts, så hade otwiswelaktigt större stöddar wunnits. Bland dem, som med synnerligt stort nit omfattat denna sak i Österbotten, förtjena ihynnerhet att nämnas d:r J. D. J. Rancken och mag. Jaf. Edw. Weswar. D:r Rancken utgaf 1874 en „Förteckning öfwer folksånger, melodier, sagor och äfwentyr från det swenska Österbotten“, hwilken förteckning upptager nära sexhundra sånguppteckningar (varianter inberäknade), öfwer ett hundra melodier och omkring lika många sagor. Och i ett 1878 utgifwet häfte, som innehåller „Några prof af folksång och saga i det swenska Österbotten“, nämner d:r Rancken, att hans samlingar på fyra år fördubblats. Undertecknad, som senaste wår ansökte och erhöll ett reseundersköd från consistorium academicum för uppsamlande af folksånger, sagor, sägner m. m., har också lyckats samla utom allt öfrigt ungefär två hundra folkwisor. Wid denna samling har den af d:r Rancken utgifna förteckningen warit mig till synnerlig nytta, i det jag kunnat dels undwika att uppteckna förut kända sånger, dels komplettera det redan samlade. Och jag wägar hoppas, att en förteckning öfwer det återstående af den rika samlingen snart skall utkomma i tryck. „Man kan i sanning blifwa sporrad till wärksamhet, då man ser, huru mycket som ännu i våra dagar lesver qwar i folkets mun“, säger en, som anmäler d:r Ranckens arbeten i „Tidskrift för de swenska landsmälen och swenskt folklif“. Häruti instämmer undertecknad och förmodligen äfwen andra, som intressera sig för folklifwet. Bland sän-

ger i d:r Ranckens förteckning äro författare uppgifna till inemot 60. Bland dem finnas flere af våra swenska skalder både ifrån Finland och Swerge. Runebergs, Franzéns, Bellmans, Choraei, Lenngrens m. fl:s populäraste wisor hafwa nedträngt och sjungas allmänt bland det egentliga folket. Desutom fortleswa ännu många gamla genuina swenska folksånger, såwål varianter till wisor i Geijers och Afzelii samling, äfwen som förut icke kända. Men hwarje socken eger och sina sånger, hwilka äro diktade af i socknen lefwande skalder och skaldbinnor, om man så kan kalla dem, och ofta wända sig kring händelser och intressen, som äro för socknen egna. Wi skola här nedan uppräknå några af dessa folkskalder i Österbotten, som warit mera produktiva och äro mest kända. I inledningen till d:r Ranckens förteckning nämnas färskildt några, hwilka jag nu till först skall upptaga jämte antalet af deras hos honom samlade sånger.

G. Andersson, folkskollärare i Purmo kapell, 4 stycken.

R. P. Elenius, flockare i Munjala, 28.

Hans Björk, bonde och magasinshöfding i Sälå by af Gamla Karleby socken. Dennes numror i förteckningen stiga till 56; antalet stycken, författade af honom, uppgår dock till betydligt mera, men manuskripten till dem torde blifwit förförda.

Abr. Hannikoski, bonde i nordligaste delen af swenska Österbotten, 8 stycken.

Erik Olin, folkskollärare i Soklot by af Nykarleby socken, flitig andlig skald, 12 stycken.

Pali-Maja eller Maria Johansdotter Berg från Rangshy i Nerpes. Af henne äro 3 stycken, hwaraf ett i två varianter, i förteckningen. Om henne mera längre fram.

J. E. Wiklund, bördig från Kweflaks, numera folkskollärare i Kyrkslätt i Nyland, 22 uppteckningar.

Till dessa wilja wi ännu foga några, hwilkas wisor allmänt sjungas, icke allenast inom, utan äfwen utom diktarens hemort.

Johan Renström, predikant i Petalaks fr. 1809—13. I dryckesrördt tillstånd sköt denne sin systers samt blef arresterad och förb till Wasa länehäfte. Desförinnan författade han wisor, och i fängelsket skref han en, som är mycket allmän i södra Österbotten. Den börjar sålunda: „Wid

godt mod jag likwäl är, Fast jag fången sitter. Öfwer alla lifs besvär Jag ej förja gitter". Frigiswen ur fängelset flyttade han till Öfwermark och blef där läfware i församlingens bönhus. Efter hans dödd bortauktionerades hans öwarlåtenskap, och hans färdeles digra diktsamling inropades af en bonde i byn. En del af densamma skall mag. Wefwar för någon tid sedan fått emottaga, men större delen har blifwit förförlorad. Dennes wisor (2 stycken i undertecknads ego) röja något af Bellmans humoristiska anda.

Erik Snickars, nämndeman i Norrnäs i Nerpes. Han har författat flere wisor under och om kriget 1808 samt desutom många andra med religiös tendens. En större samling af dennes handskrifna wisor fick gymnasisten, sedermera magistern Karl Alf. Castrén under en forskningsresa emottaga, men såwäl desäa som mycket annat af sina samlingar förlorade han genom en stöld under resan.

I dr Kanckens samlingar finnes en wisa af Er. Snickars, författad under 1808 års krig, och i min samling en, författad 1810, båda i andelig färg. Han walde förmodligen gärna ämnen från 1808 års krig, emedan han sjelf deltagit i bondupproret i södra Österbotten och upplefswat de swära öden, för hwilka just Nerpes war utsatt. Med smärta påminner han sig och den förgångna tiden. Den förra wisan börjar han så: „Olycklig den dag, då wi blefwo så skilda på jorden". Den senare:

„Dwå runda år ha wi nu fått
De hjät och spären trampa,
Som wår förfäder hafwa gått
Snart hundra år tillbaka . . ."

Härmed åhystar han troligen stora ofredens dagar.

Hans Orre från Finnbj i Nerpes har författat en andelig uppmuntringsfång, som är ganska allmänt spridd.

Morney från Sundom i Solf socken har diktat en wisa, som är mycket allmän i Österbotten och börjar: „Efter owärdere swära plår solen skina klar . . ."

En kärlekswisa, mycket omtykt af Österbottniska ungdomen och författad af Erik Marjers i Bäckby i Nerpes, börjar sålunda: „Af hjärtat jag dig, älskar i all min lefnadstid".

Ännu flere folkskaldar skulle kunna anföras. Men emedan detta skulle gå för långt från det föresatta ämnet, skall

jag nu gå till den skalbinna, hwars wisor otwifwelaktigt allmännast sjungas öfwer hela Österbotten och hwilken jag i barndomen i min hembygd hört med så stor beundran och aktning omtalas. Jag skall nu försöka teckna hennes lefwerne efter de underrättelser, som stått mig till buds om hennes öden och förhållanden på de orter, där hon lefwat och wärfat.

Pali-Majas fader war bonden Johan Uppgård, hwars födelseort war Bjelaks by i Nerpes. Han inflyttade som ungtkarl till Pörtom och gifte sig där med (Anna) Margreta Uppgård samt blef tillika med henne egare af halfwa Uppgård hemman. Då detta skiftades, föll lotten på Joh. Uppgård att flytta ut till en äng, som kallades Pasa. Där af fick gården, och sedan äfwen gårdsfolket, bära namnet Pali, och detta har bibehållit sig ända tills i dag, ehuru folk af annan slägt nu bebor hemmanet. Under namnet Pali-Maja är också skalbinnan allmännast och bäst känd. Margreta och Joh. Uppgård hade i sitt äktenskap fjorton barn, af hwilka nio lefde till hög ålder. Den yngste sonen lefwat ännu boende i Lappfjärd. Alla woro de utrustade med kloft hufwud och lyckliga anslag att lära allt, hwad som föll dem i hågen. Fadren Joh. Uppgård stod sig i början bra på sitt hemman, men på sina äldre dagar hade han den olyckan att få sin arm krossad i en sågqwarn, hwarigenom han blef oförmögen att förrätta tungt arbete. För att ej råka i fattigdom och för att kunna uppehålla sin familj, blef han swarsware och slog sig förnämligast på att swarswa knappar. Dessa sålde han åt en handelsman i gamla Wasa, som köpte af honom, så mycket han blott hann swarswa, med det wilkor, att han ej sålde åt någon annan. I följd af familjens talrikhet och lanhända af ringaktande för yrket kom då ett ordstäf i omlopp, så lydande: „Dadd (d. ä. far) swarswar å Nänn (modren Anna) swärtar, ett (af barnen) forterar, ett polerar å tridi räknar elf' knapp på dusine“.

Från detta torftiga och enkla hem har utgått en hel skara duglige och i många yrken kunnige och skicklige arbetare. Äldste sonen Hans blef torpare å Wester hemman i Finnbj i Nerpes samt därjemte en tämligen skicklig urmakare utan någon mästars underwisning. Dennes son, Pali-Josaf eller Josef Westerlund, ärfde fadrens yrke, men började desutom syssla med gjuteri, hwaruti han uppnådde

stor skicklighet. Han göt bland annat till Pörtom kyrka en flocka. Han skall också hafwa diktat någon wisa. Hans syster Maria bär namnet Pali=Maja liksom hennes faster.

Pali=Majas andra bror Johan Blomberg, boende i Yttermark, war urmakare och gjutare och likaså den tredje, Mickel Högmart, bonde i Söfvermark. Den senares son, Jan Erik Hedman, som ännu lefwer, är en man, som är kunnig i nästan alla slags mekaniska handtwerk, ehuru han ingen lärdom haft. Han är gjutare, smed, kopparslagare, men förnämligast urmakare. Bosatt ett stycke söder om Granfors egendom har han i en kammare ofwanför sin port ett wäldigt urwärf, hwars tafsla skönjes på långt afstånd. På genomresa senaste höst war undertecknad i tillfälle att se sex symaskiner med tramp, hwilka Hedman på egen hand tillwärfat. Yngsta brodern Matts Blomberg, ännu lefwande i Lappfjärd, har warit smed och urmakare, men är nu en orkeslös rotgubbe. Vers skall han också hafwa fabricerat.

Pali=Majas äldsta syster Greta, war gift med Stefanus Dahl i Finnbj, glasmästare och målare. Deras dotter Anna Lisa war barnalävarinna, men är nu död. En annan dotter Helena Dahl eller Printz har lämnat mig wigtiga upplysningar om sin moster Pali=Maja och hennes släkt. Den andra af Pali=Majas systrar, Lisa, dog som ogift i sin hemby Pörtom. Den tredje systern Lena war gift i Söfvermark med bonden Joh. Zfr. Eng, mycket anlitad på den tiden som skrifware i alla kommunala wärf. Den yngsta systern Ulrika gifte sig i Pörtom med skomakaren Johan Malmborg, som sedan gaf sig in wid Wasa jägarebataljon, hwars soldater gemenligen kallades påronjägare. Malmborgs son Joh. Herman, torpare i Almola, är målare, skomakare, murare och gjutare. Dottren Johanna är gift med en swarfware. En systerdotter till Pali=Maja är gift med en skräddare Karl Hermans i Tjälslaks, hwars son Anders (för närwarande i Amerika), skall hafwa poetiska anlag, isynnerhet i andeligt syfte. Inom den talrika Pali=släkten finnas således handwärfare af alla yrken, skrifkunniga och personer, som till och med äro begäfwade med poetiska anlag.

Men den, som war utrustad med de rikaste naturgåfwor inom Pali=släkten, war otwifwelaktigt Pali=Maja.

Hon föddes den 10 december 1784. Sin barndomstid tillbragte hon i Börtom. Där uppväxte hon och lärde att älska naturen, som hon sedan i sång så högt beprisar. Outplånligt intryckte sig i den ungas sinne naturens omvärpling och i synnerhet wären med sina nyutsprungna blommar och de nyankomna foglarnes glada och härliga sång. Den uppfriskande anblicken af ett idogt och kraftigt släkte wid spade och plog bidrog i sin mån att skärpa hennes poetiska anlag. Hon älskade som barn mycket att wara ensam och höll sig ofta i en skogsdunge nära intill hemmet, hwarest hon fann synnerligt behag i en sparfs glada kwitter. Det war också denna fogel, som wäckte hennes poetiska anlag ur sin slummer. I tidningen *Umarinen*, som lektor E. E. Laurén och d:r D. Rändén utgäfwö i Wasa 1851, har den förra i n:o 30, 31 och 52 intagit tre af hennes sånger, litet upptuktade, jämte några korta underrättelser om Nerpes skaldinnan, som han kallar henne. Författarinnan skall samma år varit två weckor i Korsnäs prestgård *) och skrifwit wisor, hwilka sedan lämnades åt lektor Laurén, för att tryckas. Men då kom den olycksdigra Wasa-brand, genom hwilken så mycket förstördes. Wid det tillfället förkom eller förstördes äfwen Pali-Majas wissamling. Därigenom öfvergingo i glömska många af hennes dikter, som måhända annars skulle varit bewarade. Om Pali-Majas första poetiska wäckelse berättar lektor Laurén i *Umarinen* på grund af hennes egen uppgift sålunda: „Liksom andra barn i Nerpes (Börtom) besökte hon skolan hos en gammal lärfar, hvars hela lärdom bestod i konsten att behjälpligen staswa sig fram och tillpränta karaktärer, som skulle föreställa bokstäfwer. Hos denna lärfar hade Pali-Maja, som hade lätt för att lära sig, på owanligt kort tid inhämtat alt, hwad gubben af wisdom hade att meddela, hwarför hon trodde sig märka, att hennes ytterligare wistande i skolan föreföll den goda gubben mer och mer beswärande. Jämte sin stora lätthet att fatta hade Pali-Maja, såsom fallet wanligen är, ett lifligt lynne och älskade i betydlig grad att ställa till hwarjehanda spratt, läraren till mäta förargelse och skolkamraterna till mycken gamman. Dock säger hon sig

*) Därwärande kapellanens son, magistrern, numera prosten i Pälkäne, Leidenius intresserade sig för hennes diktning. D. R.

därutinnan wida öfwerträffats af en lefbroder, med hwilken hon i barnåren synes hafwa stått i ett färt förhållande. Ut i ett sådant spratt af betydligare beskaffenhet sökte och fann lärfadren tillfälle att bortdrifwa Pali-Maja från skolans bänkar, ehuru hon försäkrar, att den kära leffamraten denna gång war den enda skyldiga, fastän hon ej wille röja honom, utan föredrog att tiga, lida och palta af från widsdomsfätet. Som hon dock ej wågade gå hem till sina föräldrar, begaf hon sig till en stor moss (förmodligen nära till hennes älsflingsställe), där hon nedsatte sig och tillbragte gråtande dagen. Aftonen kom, och war en skön wärkwall, himmelens foglar kwittrade i de nyss spruckna löfwen och en stilla susning genomgick den närliggande tallstogen. Denna omgifning lugnade henne snåningom, och under denna inftytelse nedskref hon på sin medhafda tafsla wid 8 års ålder sitt första „wärkwäde“, såsom hon ifrigt försäkrar, icke några egna tankar, utan dem, som „på ett underligt sätt foglar sjöngo henne och blomstren hwistade“. Så långt lektor Laurén. — Detta hennes första qwäde är: „Kom min wän och låt oss lustigt sjunga“ o. s. w., och du må själf döma, min käre läsare, om dikten ej är wacker. Den wän hon här tilltalar är just hennes älsfling, sångfogeln. Skolmästaren, hos hwilken Pali-Maja erhöi de första grunderna i bokligt wetande och i skrifkonsten, skall hafwa warit kloklare i Börtom och sedan sökt sig till enahanda besattning i Lappfjärd. Hans namn är mig obekant. Den underwisning, han kunde gifwa, war ringa. Men Pali-Maja war wettgirig. Då hon ej fick gå i skola, utan måste wara hemma och arbeta, war hennes håg ständigt fästad wid boken, och skriftafslan utgjorde hennes sällskap, till och med, då hon wallade för, och på första lämpliga ställe, dit hon kom, satte hon sig ned och skref antingen egna verser eller verser ur psalmboken eller nya testamentet. Sunnen den ålder, då hon skulle gå i skrifskolan, satte föräldrarna henne dit, men hon hann ej wara där mer än tre dagar, förrän hon sjuktade och måste lämna skolan. Hon tillfrisknade dock snart och insann sig hos presten och wille bli förhörd, för att få första gången begå nattwarden. Ehuru de öfriga skrifskolebarnen besökt skolan flere weckor och aon endast tre dagar, war hon likwäl den skickligaste af dem alla. — Antingen föräldrarnes död eller fattigdomen twang henne att lämna föräldrahemmet, känner:

jag ej, men såväl hon själf som de flesta hennes syskon flyttade bort från hemorten. Hon tog engång tjänst i Uttermarck, men råfode att få ett elakt husbondsfolk. En afton fick hon tillfägelse att i ett ohyggligt regnväder gå till skogen och leta efter gårdens kor. Desse hittade hon ej, men i stället hade hon öfvertänkt en wisa om sitt stränga och elaka wärdfolk. Kommen tillbaka till byn, steg hon upp på en gärdesgård och sjöng:

„Kom, stanna, goda drängar, och hör uppå min ord!
Så skall ni få höra, hur bonden han plöjer jord;
Och huru han handlar från waggan till graswen,
Och hur' han trakterar både natten och dagen,
Att pina och präja en tjenares kropp
Och suga dess bloddropp från tå och till topp" o. s. w.

Hon hade en stark och fyllig röst, ehuru den ej såges hafwa varit wacker. Det war därför engång påtänkt, att hon skulle bli sångeriska *), men omständigheterna fogade det annorlunda, så att hon måste slå det ur hägen. Hon war af medelmåttig eller nästan kort wäxt och hade mycket lifliga ögon, som utfände skarpa och genomträngande blickar, men skall likwäl hafwa varit mycket närstynt. Ehuru hon genomgick många pröfningar, bibehöll hon likwäl sitt lifliga och glada lynne ända intill sin senaste ålderdom. Redan wid 18 års ålder beghnte hon hålla skola. Detta blef hennes förnämsta sysselsättning hela lifwet igenom. Hon wandrade från by till by som flyttaude skollmästarinna, för att upptukta och i bokliga konster uppamma det växande släktet. Många af den nu lefwande generationen i de flesta byar af Nerpes och Korsnäs hafwa varit hennes lärjungar. Desse tala med beröm och kärlek ännu om sin skollmästarinna och påminna sig med nöje den lära skoltiden. Hon skall hafwa hållit en utmärkt ordning i sin skola och haft en synnerlig respekt med sig. På de lediga stunderna hade eleverna alls ingen lust att springa kring knutarna och skolka. De sutto hållre därinne och läste de verser, som lärmoder själf diktat åt dem och satt i deras händer. Af dessa finnas flere i vår samling. Wid hwarje weckas slut hölls repetition både af lexorna och de verser, hwar och en fått. Någon, som själf

*) Föga sannolikt; måhända asses uppmaningen, att i Stockholm få uderwisning (till staldinna)? Hennes fästman hade öfvergiftit henne.

hade lust, lärde hon, utom den wanliga katekes- och innanläsningen, också att skrifwa. Emedan skolbarnen äfwen som de flesta andra, åt hwilka hon diktade, icke kunde läsa skrifwet, så präntade hon mestendels sina visor, och uti den konsten blef hon lika ferm som i skrifkonsten. Hennes skrifsätt och stil äro mycket originella och karaktäristiska för hennes bildning. Skriftecken kände hon ej till, utan skref allt i en fortsättning liksom verserna i psalmboken med ett streck mellan hwarje rad eller efter hwart rimslut. De orter, i hwilka hon mest värkat som skolmästarinna äro Rangsby, Norrnäs, Töjby, Harrström, Taklaks byars gårdar och backstugor samt turwis äfwen Öfwermark och Yttermark. Hon höll skola i de skolstugor, bestående af ett skolrum och en kammare för läraren eller lärarinnan, hwilka finnas i de flesta läslag eller s. k. nattbol i Nerpes. Dessa uppbyggdes på d:r Carl Häggs föranstaltande i början på 1800-talet. Dr Hagg, som mycket befrämjade läskunnigheten i Nerpes på sin tid, innehade Nerpes pastorat under åren 1796—1808, men flyttade öfwer till Sverige under 1808 års krig och blef där (1809) utnämnd till pastor i Tierp i Uppland, hwarest han dog 1829. Af sin samtids prester war Pali-Maja mycket uppmärksamrad. De besökte ibland hennes skola. Af pastor Östring fick hon, då han engång besökte skolan, emottaga som gåfwa en bibel, hwilken war henne kär och dyrbar. Hon höll sig fast wid kyrkan och dess lära. Däremot war henne widrigt allt, som smakade af sekt eller fanatism, och de på på hennes tid uppträdande pietisterna eller „skörtarena“, som med sin fördomsfeanda och yttre botgörrelse mäktigt uppskakade folkets själ, gåfwo henne ej litet att skaffa och tänka på. Hon gaf också uttryck åt sina känslor och religionsåsigter i ett kwäde om religionen. Detta, som börjas: „Min hjälte, min konung“, fins i samlingen.

Redan i sina yngre år besökte hon Stockholm, dit hon sedan gjorde flera resor. Om de intryck, denna stad gjort på henne, skall hon hafwa diktat ett längre kwäde, hwilket jag, tyvärr! ej warit i tillfälle att få upptecknad. Wid ett af hennes besök i Stockholm skedde henne en heder, som war något owanlig för en simpel Nerpes-kvinna. Om denna händelse berättar lektor Laurén i Umaninen sålunda: „Några dagar före afresan från Stockholm, när lasten redan

var försäld, kom en man med glädt och vänligt ansigte till skutan och frågade, om smör fans till salu. Nej, mente en af besättningen, wi ha försäldt hela vår last, utom en „sångfogel“. Herremannen begärde att få se den, och Pali=Maia kallades på däck och uppmanades att sjunga, hwartill hon upplyste, att hon war en sångfogel af den art, som diktade för andra, hwad de skulle sjunga, men själf ej sjöng sina wisor. Den „wänliga herrn“ sade sig ej hafwa tid att nu afhöra henne, men bad henne följande förmiddag uppsöka honom på ett ställe som han noga bestref. Pali=Maia infann sig i rättan tid och emottogs där af en „förfräcklig“ mängd herremän; huset war beläget nära S:t Klara kyrka, och wården, som kallat henne, och sade sig wara från Finland, synes efter all hennes teckning warit skalden och sedermera biskopen F. W. Franzén. Sedan hon där deflamerat några af sina kwäden, och blifwit „rosad“, fick hon i sitt förkläde af de samlade herrarne så mycket böcker, som där kunde rymmas“. Flere gånger sedan skickade också dessa herrar, med hwilka hon gjort bekantskap i Stockholm, åt henne böcker. Ja, det berättas, att henne har blifwit erbjudet, att få stanna i Stockholm och gå i skola kostnadsfritt, blott hon wille, men att hon föredragit att fara hem till det fattiga Finland. Hon skall då hafwa warit omkring 20 år*). De böcker, hon fick, studerade hon flitigt, och de flesta af dem lära warit poesj. Af dem finnas numera inga i behåll. Hennes grannar och wänner, lockade af hennes på landet owanligt stora bokförråd, hafwa tigt till låns den ena boken efter den andra och, som nog wanligt är såwäl i stad som på landet, aldrig fört tillbaka, så att böckerna alla förswunnit i obekanta öden. Att hon äfwen inhämtat kunskap och lärdom ur dessa böcker, röja många ord och uttryck i hennes sånger, hwilka en person af allmogens annars icke förstår. Detta skönjes mycket wäl t. ex. i det fägnerim, som hon improviserat öfwer tillkomsten af Granfors bruk i Pörtom. För detta erhöll hon af dåwarande brukspatronen F. W. Frenckell en half tunna kornmjöl, papper så mycket hon önskade samt „granna kaffepappar, så att hjärtat hoppar“, sin hylla full. För en wälkomsthelsning, som hon skref till pastor

*) I sådan händelse war icke Franzén den sannskyldige. Han öfwerflyttade först 1811 till Sverige och blef 1824 pastor i S:t Klara.

Bergman, då han flyttade från Lappfjärd till Nerpes, erhöll hon ock en belöning af 4 mark.

Wid 35 års ålder inträdde hon i ett olyckligt ättenskap, som hon sedan många gånger ångrade. Hon gifte sig då med smeden och båtmästaren Matts Berg i Rangsby. Denne begynte suppa; höll sig mycket ute tillsammans med byns ungdom och förde ett liderligt och lätt sinnigt lefwerne, hwilket gaf henne anledning att dikta sådana stycken som dessa:

„Den tid du tänkte mig att få,
Så war du som en ängel;
Men när jag gaf dig nej derpå,
Så blef du som en bängel” o. s. w.

Fyllhundswisan, brefwet på vers till församlingens pastor, hwari hon anropar både honom och Gud om hjälp och tröst i sin nöd, samt slutligen wisan om skökans ändalykt, som börjar: „Med grämelse swär, med bafwande hjärta och gråtande tår”. Mannen lefde om och förstörde allt, hwad han förtjenade. Ja, hwad han sjelf förtjenade, räckte icke till, han lånade desutom och åsamkade sig skulder, och hustrun fick föda sig själf och barnen. En gång kom länsman Holm till deras hem, för att göra utmätning för mannens „supgäldar”. Detta grämde Maja mycket, hwarför hon diktade en smådesfång och lade den fram på det bord, wid hwilket länsmannen skulle sätta sig ned att skrifwa. Genast som denne kom in och satte sig wid bordet, tog han helt nyfiken pappret, som låg därpå och läste, men rodnade och ref af förargelse strax fönnder det i små bitar. Utom denna smådewisa skall hon också författat en annan dylik om en bonde och hans mor, i samma by, hwilka genom slöseri bragt sig själfwa i fattigdom. Detta „smäderim” berömmes man som mycket kwiakt. Mannen lefwer än, om hwilken det diktades, men jag kunde ej ens med löften eller goda ord förmå honom, ehuru han själf kunde det, att diktera det för mig, då jag war i Rangsby senaste sommar. Han sade att Pali=Maja till och med fått stryk för detta smäderim. Matts Berg låg ofta i delo med andra, i synnerhet med byns ungdom. Slutligen blef han också ihjälslagen en tredjedag jul. Hans baneman kunde icke upptäckas, fastän det war långwarig undersökning om brottet. Pali=Maja hade nu blifwit enka och hade att förförja och uppfostra de efterlämnade barnen. Men wid deras försörjande saknade hon sin man ganska litet,

emedan hon haft ringa hjälp af honom under lifstiden. Hennes egen son Matts Hjort, som hon hade förrän hon gifte sig (hennes fästman swel henne), war sjöman. Han dog redan wid 30 års ålder mycket hastigt i Kristinestad. Med Matts Berg hade hon fyra barn, en son och tre döttrar. Sonen Karl Johan dog, då han war 14 år gammal, men alla döttrarna lefwa ännu. Den äldsta Maria Elisabeth är gift i Korpo församling af egentliga Finland. Till henne war Pali-Maja en gång på besök och hade därstädes diktat wisan om den barmhertiga Lena. Med hwem Maria Elisabeth där är gift och huru många barn hon har, känner jag ej. Den mellersta systern, Anna Greta, är gift i Yttermark med förra bonden, nu shtningsmannen och gjutaren Karl Erik Wangs. Tre af deras döttrar äro i Amerika. Pali-Majas yngsta dotter Fredrika är gift i Kangsby med smeden Johan Bergström. De bo kwar på samma tomt, ehuru icke i samma stuga, som Pali-Maja och hennes man bebott. De hafwa tre döttrar och en son. På sina senaste år, då gumman ej mera orkade hålla skola — hon slöt därmed wid 66 års ålder, efter att hafwa skurit mången tröttfam lager såsom skolmästarinna — bodde hon i sin någs smedjekammare. Denne har nämligen en mycket rymlig smedja med twänne sidokamrar på södra wäggen, hwardera försedd med eldstad. Den ena använder Bergström som silwärfstad, och i den andra, belägen innanför denna, bodde skaldinnan till sin död. Hon erhöll litet spanmål från Kangsby som roteunderstöd årligen, men emedan detta war ringa och stundom delwis icke betalades ordentligt, lefde gumman i mycket knappa omständigheter. Norruås by hade förbundet sig att gifwa litet penningar hwarje år till hennes underhåll, men icke ens någon del af dem fick hon emottaga. Norruås bönderna glömde det goda hon bibringat deras barn och woro otacksamma. Men sådan är ju världens gång.

I denna enkla kammare! mottog hon ända till sin senaste ålderdom besök af dem, som kommo och wille, att hon skulle dikta wisor om händelser, som wedersfarits dem själfwa eller deras anhöriga. Hon lät dem då berätta, huru det tillgått, skref upp de wigtigaste punkterna af händelsen och bad dem komma igen följande dag eller efter någon tid, så skulle den beställda wisan wara färdig. Dessa tillfällighetskwäden äro ej alla till formen så flytande och så lediga i

affeende å språket, som hennes öfriga kväden. Hon lyslade också mycket med att pranta sina wisor å ungdomen, hwarigenom hon erhöå några penni för hwar och en, hwilka hon använde till att köpa mjölk och till andra små behof. Desså bekom hon någøt halfstop mjölk ibland, för någon wisa, gratulation eller minnesvers, som hon diktade och präntade åt någon flicka eller bondhustru. Smedjesammaren war ej synnerligt warm. Hon försöfte därför göra den warmare med att lappa wäggarna med pappersslappar. Därwid använde hon wanligtwis de papper, på hwilka hon skrifwit sina wisor. Det oaktadt skall hon wid sin död haft en mindre lista half med manuskript till wisor. Så berättar hennes dotter Fredrika. Dessa äro nu så förkingrade genom att en del bortgifwits och andra lånats, att blott få af hennes egen hand kunnat påträffas.

Hon dog den 11 oktober 1867, efter att länge längtat att få skiljas från jordens jämmerdal, där hon utstått så många mödor, lidanden och förfakelser under sin långa lefnads skiften. Hon lesde och wärfade i det tysta, men hennes rykte är ännu i friskt minne i hennes hembygd, och jag anså, att hennes namn war förtjent af, att bli widare bekant, än blott i hennes hemsocken, hwarföre jag beslöt, att utgifwa i tryck de wisor af henne, hwilka jag lyckats erhååa.

Tillika will jag här uttala min tackfägelse åt alla dem, som gifwit mig underrättelser om författarinnan samt muntligen eller skriftligen meddelat mig af hennes wisor. I främsta rummet är jag skyldig d:r Raanden tack, icke allenast för att han lämnat ett betydligt antal wisor, utan äfwen därför, att han godhetsfullt åtagit sig att redigera wisorna till tryck och läsa korrekturet af desamma, hwilket skulle fallit sig olämpligt för mig, som för närwarande är bosatt i hufwudstaden. Smedan nu denna samling innehååler blott en liten del af skaldinnans dikter, så uppmanar jag härmedels lyceister, folkskollärare och andra skrifkunniga personer i Neres, hwilka äro i tillfälle därtill, att rädda, hwad som räddas kan, så långe någon leswer, som minnes, hwad Pali-Maja diktat.

Helsingfors i November 1881.

Isak C:n Smeds.

Sorgesång öfver Finlands olyckliga tillstånd 1808.

Ur Kandens samling; upptecknad på 1870-talet efter sång af författarinnans då mer än 80-årige broder, klokgjutaren och smeden Blomberg i Lappfjärd.

Kom, låtom oss alla besinna,
 hwad Herren nu låtit oss se!
 männ' ej våra hjertan nu brinna,
 då Gud sig så wreder betet?

Den kalk, som wi länge förtjenat,
 wi hafwa fått smaka i år;
 din nåde oss alla förläna,
 att han oss ej blifwer för swår!

Om wi då den tid hade aktat,
 som tillförne wi hafwa haft,
 wår dödlighet noga betraktat,
 så hade wi nu sluppit straff.

Sögfärden begynte att råda
 allt öfwer båd' qwinna och man;
 Gud fader af himlen mänd' skåda,
 ty räckte han neder sin hand.

I tanken att låta oss weta,
att skaparen lefwande war,
och att han husbonden månd' hefa,
som allt uti händerna har.

Guds tålmod trötnar att bida
på syndarens bättring och bot,
han kan ej wår ondska mer lida,
som daglig gör honom emot.

Derföre så wille han låta
ett gruffigt krig oss öfwergå,
att det öde ej kan begråtas,
som mången mände då så.

Wi flydde till skogar och sjöar,
att akta wårt lif i den nöd,
wi flydde till klippor och öar,
och likwäl blef mången då död.

Ja, mången blef swärligen plågad,
handterad på gräseligt wis,
och somliga kastad' i lågan,
att brinna der likasom ris.

På wägar, i åkrar och skogar
wi hittade kropparna död',
och somliga kastad' i floder;
ack, hwad för en jemmerlig nöd!

O, jemmer, o, hjertans elände,
då war en bedröfwelig tid!
Men Herren han gjorde snart ände,
som alltid är syndaren blid.

Han wille ej alla förstöra,
 fast nöden begynte gå på,
 men kärlek hans hjerta mänd' röra,
 ty lät han ofs hjälpen då få.

Min tunga kan intet förklara,
 ty sorgen betager mitt mod.
 Dag kan ej beskrifwa den fara,
 hwarutinnan Finland då stod.

Sjukdomen, han tog öfwerhanden,
 att menniskor föllo som strå;
 i detta bedröfliga landet
 fanns intet medel att få.

Swad skola wi göra och låta,
 då allt är förderfwadt i grund?
 Här hjälper ej sucka och gråta,
 ty då blifwer sorgen för tung.

Sörj icke, du fattiga enka,
 sörj icke, du farlösa barn!
 ty Herren kan ännu ofs skänka
 allt utaf sin hjälprika hand.

Sörj icke, du huswille fremling,
 som Moaks dufwa är lik,
 i denna bedröfliga ställning
 är Herren allt ännu så rik.

Allt han våra hus kan uppbygga
 och hjälpa ofs alla till flut,
 att wi kan blifwa så trygga,
 som wi hafwa warit förut.

Sörjen ej, I unga och gamla,
 förjen ej, I stora och små,
 ty låtom oss alla församlas
 och fram för Guds nådastol gå,

der bedja med uppräckt händer,
 att Gud skulle se till vår nöd,
 och att han all fara afwänder,
 som kunde förminska vårt bröd!

Låt det dig då städse beswära
 till både ditt hjerta och själ,
 att döden kan wara oss nära;
 bered dig, o syndare, wäl!

Håll lampan i ordning att brinna,
 ty annars blir porten för trång!
 om döden i dag ej kan hinna,
 så kommer han ändå en gång.

Och saliga äro de samma,
 som wandrat i trone på Gud;
 vår Frälsare får dem annamma
 och kalla sin utwalda brud.

Fridsfanan, o, Fader, låt blänka
 inwid dig i himmelens höjd!
 Ett lofoffer will wi dig skänka,
 Halleluja sjunga med fröjd!

2.

Klagosång öfver kriget 1808.

Sjunges: "Min själ och sinne låt Gud råda".

Ur Kanckens samling; upptecknad på 1870-talet efter sång af författarinnans broder, klokgjutaren och smeden Blomberg i Lappsjerd. — Om man antager versbyggnaden i stroferna 2, 3 och 6 riktiga, så wore de tre öfriga ofullständiga; måhända har icke samma regelbindning ursprungligen tillämpats i alla. Smeds har en mycket defekt uppteckning, omfattande första strofen, de 2 slutraderna ur den andra och desutom 4 rader, hvilkas placering synes oklar, men icke utan skäl torde bringas till följande lydelse:

O, Swea land! hur' har du skördat
den ädla säd i långan tid?
Har du din Gud derföre wördat,
som warit dig så huld och blid! —

O, Swea land! hwad tycks dig höra?
Hwad tycks dig se i detta år?
Hwad ljuder nu uti ditt öra?
är du ej rädd för wreden swår?

Swad bådär nu de stora wapen,
som dagligt föras af och an?
Dag tror att wi förlora saken,
om wi wår Gud ej ropa an.
De stor' kanoners kul' och krut,
de gör' på mången ynkligt slut.

In wreder Gud se wi i höjden,*)
 ett syndastraff omkring oss stå,
 en plåga swår här ner på jorden,
 hwart skolom wi då undångå?
 Jag tror, det hjälper ingen bön,
 men wi få vår förtjenta lön.

O, Swea land! hur' har du lefwat,
 när du har så förtörnat Gud,
 och låtit otron dig förleda,
 att wandra twärt emot Hans bud!

ty krig och örlig få wi höra,
 som dageligen redes till,
 och will vår lilla ro förstöra,
 när Gud för synden straffa will.

Om icke Jesu förbön gäller,
 så wet jag då ej mer nå'n råd;
 men han sig för sin fader ställer
 och wisar fram sin' helga sår,
 och säger: „söta fader god,
 tänk på mitt utgjutna blod!“

*) Märk: det felaktiga rimmet; bör kanske ersättas af annat ord.

3.

Wasa stads brand.

Förnämligast efter Smeds' uppteckning. I Rauckens samling finnas två varianter, som sakna någon strof: den ena upptecknad af rektor A. G. J. Hallstén, den andra af dåvarande lyceisten J. Dahlbo.

Sjunges som N:o 288 i g:ta sw. psalmb.: "Min själ och sinne" m. m.

Min Gud, min Gud, all godhetskälla,
jag faller ödmjukt i din famn;
låt mina suckar för dig gälla,
dem jag frambär i Jesu namn!
o, Helge Ande, för mig be',
Så vinner jag bönhörelse.

Dag beder för de usla, arma
i nyss förbrända Wasa stad.
O, Fader, nådigt dig förbarma,
gör dessa sorgsna åter glad!
Din godhets källa flödar än
af nåde ifrån himmelen.

Mig tycks, jag hör den bittra qwida,
den gråt och låt af hwarje man,
hur mången der fick händer wrida,
när staden stod i eld och brand,
när godssets frälsning war förment
och rop till Herren war för sent.

De späda barn, på golfwet gingo,
blefw' hastigt undan elden ryckt';
de sofwande i waggan fingo
åtnjuta samma swåra flykt
en bädda *) under himlen bar
war nu de rum, som woro qwar.

De gamla, som gråhåren bära,
ha aldrig sett en sådan nöd.
Ty eldens kraft månd allt förtära
och många men'skor blefwo död',
som tänkte rädda gods och lif,
men sjelf ett rof för elden blefw'.

Der hördes skri af alla munnar,
af menniskor och kreatur,
som ömkeligt sin nöd förkunna.
Ej syndat ha de arma djur,
men måste lida för de brott,
som menniskor mot Gud begått.

Ty eldens kraft ej kunde botas,
han härjade med sådan fart,
att ej des grymhet kunde motas,
fast allas möda war osparad.
Olycklig war den dagen wist
för dem, som gods och lifwet mist.

Glände öfwer allt elände,
som nämnas kan bland jordens qual,
att se sitt hus och gods förbrände,
och murar stå bland askans fall

*) Bädd.

och inte weta af det bo,
der man kan finna naffero!

Belt ömkeligt det mände låta,
när templets klockor föllo ned,
att sjelfwa englar kunde gråta,
när Gud i himlen war så wred,
att helgedomen stod i brand
och icke skyddas af Guds hand.

Du Wasa stad, du landets krona,
som nyss i herrlig prydnad stod!
månn' du på Gud förlorat trona
och lefwat uti öswermod,
när Gud, som sådant icke tål,
lät dig få dricka wredens skål?

Månn' der ej sunnits fem rättfärdig',
som kunnat något då förmå,
hwars böner äro uti värde,
hos Gud, som allting wäl förmår? *)
De kunna släcka eld och glöd,
ja, om det wore större nöd.

Månn' det ej pressar gråt och tårar,
att se sin' barn huswilla gå?
O Gud! du plöjde djupa sårar,
täck dem igen, du, som förmår,
och skaffa hus och boning wisst
åt dem, som lida nöd och brist!

Det hjerta, som nu icke böjes,
att gifwa desfa understödd,

*) När de utaf allt hjerta gå? Annan läsart.

det borde aldrig mer förnötas
 med någon hjälp uti sin nöd.
 Og Herren träffar hvarje man,
 wor' han så riker som han kan.

Dag lutar dessa sorgsna rader,
 som jag med tårar skrifwit har,
 med hjerflik förbön till Gud Fader,
 som rikedommen icke spar:
 hjälp dessa usla i sin nöd
 och gif dem än sitt daglig' bröd!

4.

Wisa om Granfors pappersbruk (i Herpes).

(Fragment.)

Ur Smeds' samling. Torde datera sig från 1840-talet, kort efter pappersbrukets tillkomst.

5.

— — — — —
 Lärdomen han war ej allmännelig då,
 ty papper ej fanns än att skrifwa uppå.

6.

Men sedan den konsten från himlen blef sänd,
 blef Herren den store fast mera än känd.
 Hans tal och Hans lära få alla nu weta,
 behöfwa ej efter profeterna leta,
 ty skriften, som tolkar ut sanningens ord,
 berättar de gerningar, som han har gjort.

7.

Men wore ej papper, det herrliga verk,
 min' gode patroner, på orden nu märk!
 Då singe wi pennor och trycken utöda,
 de lefwande kunskaper bleswe då döda.
 Arbeta då flitigt båd' mästare' och dreng!
 och gör ej den synden att wara säfång.

8.

Ty himmelens konung, som konsten har lärt,
 Han håller er möda belöningen wärd,
 Han lofwar belöning sin' tjenare frogna
 med helssa och krafter, om de redobogna
 uppfylla sin pligt på besallarens bud,
 den menniskor tjena, han tjena ej Gud.

9.

Till tusende andra beqwämliga ting
 behöfswes wäl papper all werlden omkring.
 Dets nytta så kunde jag aldrig beskrifwa,
 om jag skull' min öfriga lifstid fördrifwa.
 Zirater och prydnung, som göres deraf,
 och alla behöfwer dem känner ej jag.

10.

Men tänk på hur många, som der så sitt bröd,
 som eljes af hunger fick lida stor nöd!
 Arbetet det passar för gamla och unga,
 ty alla dets bördor de äro ej tunga.
 Försynen så skickar, att ingen må gå
 med lediga händer, den något förmår.

11.

Det är ju af kärlek att tjena wår Gud,
 att göra hans wilja och följa hans bud.
 Af kärlek till nästan att nytta verkställa,
 då girighets kärlek oss icke får fälla.
 Ty egendomens herre han såg wäl till
 att nytta hans gåfwor allt såsom han will.

5.

Wisa om Granfors lilla stad (sajansbruket).

En uppteckning hos Smeds, två hos Randen. Den ena af dessa sednare är fullständigast. Stycket har i versbyggnad mycken likhet med Gabr. Leistenii sång wid westfinska afdelningens föreningsfest 1846. Författarinnan skall, enl. uppgift genom kändid. Westwar, för sin sång erhållit af sajansfabrikens egare en tunna råg.

Kom och låt oss skåda
med wår' ögon båda
uti Granfors lilla, granna stad,
huru de formera
käril utaf lera,
granna, nätta, utaf alla slag.

Swad wår' fötter trampa,
kunna de wäl stampa,
till att göra stöder derutaf.
Konsten sådant wäller,
att materien håller
att arbeta den till många slag.

Käril ganska sköna,
gula, hwita, gröna,
och mång' andra färger ganska rar.
Lycklig, den sin hylla

derutas kan fylla!
han wist gerna dem till grannlåt spar.

För en sådan vara
få wi trasor spara,*)
dem wi förr ha kastat uti mull,
men nu noga samla
både ny' och gamla,
som det wore bara idel gull.

Burkar, stöp och kanna,
som wist äro granna,
möbler utaf alla sköna lag.
Såsom rar porcellin
äro de så finer;
ingen like de i Finland har.

Den dem ej kan lösa,
han får maten ösa
uti gamla sura björkefat,
spruckna aspekoppar,
som beständigt droppa,
och förderfwa mången smaklig mat.

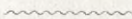
Men i käril rara
får man länge spara
allt, hwad man till mat och dricka fått.
när man blifwer mätter,
man det undan sätter,
och det smakar ändå lika godt.

*) Emedan lumpor utbyttes mot stenkäril för det å Gransfors äfwen warande pappersbrukets räkning. Äfwen ben emottogs i utbyte mot käril, malades samt användes som gödningsämne på Gransfors egen-
doms åkrar.

De blomburkar kära
 kan man ej undbära
 i den sköna sommartid.
 Blommor herrligt triswas
 och så skönt uppliswas,
 när som solen skiner mild och blid.

Det kan ej beskrifwas,
 och ej namn uppgiswas,
 hwad de sköna käril nyttä gör.
 Jag har ock en hylla,
 den jag wille fylla,
 om jag hade till att köpa för.

Men jag nog bekommer
 utaf patron frommer,
 om jag honom derom ödmjukt ber,
 granna kaffekoppar,
 så att hjertat hoppar:
 jag hans godhet redan dagligt ser.

Den barmhertiga Lena.

Finns både i Smeds' och Kancens samling. Enligt anteckning hos den sednare skall händelsen tilldragit sig på Åland.

En midsommarafstom så hände det sig,
 en hop utaf ungdom begifwer nu sig
 till träsket att leka på lustiga stränder,
 de spela och dansa och lusteldar tända,
 men Lena hon tänkte: "hwad batar det här?
 det är ju alltsammans onödigt beswär".

Son kände i hjertat en klappande röst:
 "der borta är någon, som suckar om tröst.
 Jag måste wäl söka, hwar finnes den arma.
 Om öfwer en ulling jag kan mig förbarma,
 så gör jag en tjenst åt fjelswer min Gud,
 det är ju så skrifwet i alla Gans bud".

Selena sig smygger helt lönligt med flit,
 sin lilla båt tar, som hon nyss förde dit,
 och ror öfwer träsket att hjelpa i nöden
 den ensamma Anna, som låg nära döden,
 och barnet, som låg uppå halmen och gret
 i hunger och törst och eländighet.

Selena hon förde wäl mjölken med sig
och gaf åt den sjuka, som låg ömkelig.
Hon skröter om barnet och gifwer det dricka,
hon wiste, att Herren månd' henne disskicka.
Men Anna hon tager sitt affked och dör,
Selena hon skröter om liket, som bör.

Selena tog barnet och bar i sin båt
med hjertelig kärlek, med suckan och gråt
och rot till de andra, som lekte på stranden.
Straxt woro de redo och räckte ut handen
och sade: "Selena! hwad är i din båt?
det liknar ett barn i suckan och gråt".

*)

Selena berättar allisammans i grund:
"Så hafwer jag tillbragt en midsommarsstund."

Snart trädde en gosse helt menlös der fram
och tager den lilla så hjertligt i famn:
"Om du blifwer mamma, så blifwer jag pappa,
wi skola på detta wisst ingenting tappa.
Dag skall ju det älska och gifwa det tröst,
liksom du sjelf burit det under ditt bröst."

Straxt woro de redo att binda en krans,
uppfökte all' nöjen, som nånsin der fans,
att fägna det unga brudparet med gamman.
Se'n reste de glada då hem allesamman
och lofwade sira den högtid med fröjd,
då dessa skull' hålla sitt bröllop så nöjd.

*) De fyra första versraderna saknas i ena uppteckningen, hela strofen i den andra.

Bröllopsvisa.

Efter lika fullständiga uppteckningar i Smeds' och Randens samlingar. I den sednares är uppgifvet, att sången skall vara diktad mot slutet af Finlands föreningslid med Sverige, wid ett bröllop i Nerpes, då dr Hågg war prost derstädes; författarinnan skall sjelf biewistat detsamma. Huru stycket anslagit, torde ses deraf, att Randens samling innehåller äfwen en i början af 1870-talet i Nykarleby församling gjord, men mycket ofullständig, uppteckning, n:o 374 i Randens 1874 tryckta förteckning. Antecknarens gissning då, att stycket skulle härleda sig från derwarande socknestollärare Er. Olin, tyckes wedersläggas genom fullständigheten af de öfwerensstämmande uppteckningarna från Nerpes.

Kom, stadna, goda wänner,
och hör uppå mitt tal!
fast jag ej alla känner
i denna bröllopsal,

så will jag er påminna,
hwad fröjd i himlen är,
om ni det will bestinna,
och hålla Jesum kär,

som för vår skuld på korset
utgjöt sitt dyra blod
och ormsens hufwud krossat
med segerhjeltemod.

Kom, låt oss Sonom kalla
i bröllopsfälen in,
som watten kan förwandla
uti det bästa win!

Wi spela och wi dansa,
men tänka ej uppå,
hwad fattig' själen felar,
när hon skall hädangå.

Förlova wi Guds nåde,
så är wår glädje all,
och själen står i wåde,
när som hon hädan skall.

Till himlens bröllop sköna,
kom låt oss alla gå,
der Jesus mände kröna
den honom tror uppå!

Der alla englar spela
med lustiger musik,
och ingen glädje felar
i detta himmelrik.

Låt oss endrägtigt lofwa,
ty det är möda wärdt,
wår Fader för den gäfwa,
som han oss har beskärt.

Till äta och till dricka,
och annat mera godt,
ja för den minsta pricka,
wi ha af Sonom fått.

Låt tro och kärlek grönska
uti vårt bröllopslag,
och brudfolket önskas
Guds nåd i denna dag,

och att Han dem bewarar,
att dem ej owän må,
som Gud tillsammans parar,
mer kunna skilja åt.

O Gud, som allt regerar
och styrer med Din hand,
Gån göre ännu mera
för detta äkta stånd!

Låt hellsan när dem blifwa
och lycka utan tal,
att de må kunna triswas,
som lilja i grön dal!

O, store Gud, jag beder:
sänd dem din Andes nåd,
som dageligt dem leder
i deras råd och dåd!

Förhindra satans lister
emellan detta par,
och uppsyll alla brister
i deras lefnads dar!

En hustru mannens ära,
en man sin hustrus tröst,
när som de troget bära
ren kärlek i sitt bröst.

Då få de snart förnimma,
 hwad Syrak säga må
 om både man och qwinna,
 som kärligt lefwa må.

Dag lutar nu att sjunga;
 war härmed nu förnöjd!
 och önskar alla komma
 i himlens sälla fröjd.

Gud låte oss få mötas
 med palmer uti hand,
 när domens dag skall stöta
 hwar en från denna strand!

Bröllopsvisa.

Ur Smeds' samling.

Höj om tanken, kristna vänner,
 upp till Gud i himmels höjd,
 I, som någon kärlek känner,
 och är med Guds vilja nöjd,
 bjuden lifsens furste dyra,
 in uti vårt bröllopslag,
 att han värdes oss nu styra
 till att följa hans behag!

Som Han uti Kana gjorde,
 kan Han göra än i dag,
 der de vin af watten sporde,
 om det så är Hans behag.
 Herren gäftar alla lika,
 som ha Sonom hjerligt kär,
 och will aldrig någon swika,
 som till honom kärlek bär.

Låt oss då af hjertat önska
 nåd och frid från Jehova,
 att vårt brudepar må grönska
 till sin själ med Guds behag.

Herre, styr du deras öden
 efter ditt allwisa råd,
 trösta dem i lif och döden,
 gör dem bistånd med din nåd!

Låt ej satans arga lister
 lossa deras kärleks band,
 uppfyll alla deras brister
 med Din förråds rika hand!
 Gör dem nöjd med hwad du delar
 dem till nödtorft hwarje dag!
 Dag wet att den intet felar,
 som är nöjd med Guds behag.

Store Gud! jag dig nu beder
 af allt hjerta innerlig,
 att Din anda dem städs' leder,
 till att troget följa Dig,
 så i med- som motgångstimma
 söka tröst och hjelp hos dig,
 ty du låter Dig städs sinna,
 fast Du ofta döljer Dig.

Gud, all dygdens rätta källa,
 ingjut dygd och kärlighet,
 att de måga lesa sälla
 och undwika all förtret,
 som wår egen wilja danar!
 Om wi ej på waken stå,
 wi i många faror stanna,
 som wi eljes undanga.

Selsa, frid och mycken lycka
 önskar jag i edert bo

och att sorgen ej må trycka
och förstöra själens ro.
Men om det ock skulle hända,
Herre, gif då tålmod
till att frägna suckar sända
till dig Gud, som är så god!

Herre, om Du låter fälla
liljan, som i blomning står,
sommarsolen återkalla,
att hon snart sin sägning får!
Lifwa hoppet, när det swiglar,
blås upp gnistan, som är swag,
att de all sin wilja rikta
på ditt nådiga behag!

Jehowa! du store konung,
som all magt i händer har,
ingjut kärleks söta honung
uti detta äkta par!
Sammanmält Du deras hjertan
uti ett föreningsband,
att de aldrig röna smärta
af den lede afgrundsand'!

Låt din engel dem ledsaga
uti deras företag!
Ty wi ha wäl fog att klaga,
att wi äre ganska swag.
Allan ledeswen på wägen
stappla wi hwartenda grand,
derför' beder jag helt trägen:
led dem med Din nådes hand!

Låt ej motgång eller lycka
 föra deras lugna frid
 eller dem ifrån dig rycka,
 Gud, vår Gud, till ewig tid!
 Samla alla deras tankar
 på din hjälp i allan stund
 till att kasta hoppets ankar
 på en riktigt säker grund!

Handboken för den kristna ungdomen

af den heliga Andens

af den heliga Andens

af den heliga Andens

af den heliga Andens

af den heliga Andens

af den heliga Andens

af den heliga Andens

af den heliga Andens

af den heliga Andens

af den heliga Andens

af den heliga Andens

af den heliga Andens

af den heliga Andens

af den heliga Andens

af den heliga Andens

af den heliga Andens

af den heliga Andens

af den heliga Andens

af den heliga Andens

af den heliga Andens

**Wälkomstheläning till pastor K. G. Bergman,
då han flyttade till Nerpes.**

Ur Smeds' samling. Pastor B., bördig ifrån Nerpes, blef, på 1860-talet, några år före sin död, kaplan i Nerpes. Han war en man med mycken bibelkunskap och stor talemått.

Dag ämnar nu att skrifwa
en några glada ord
till den, som nu skall blifwa
en herde för vår hjord,
Dag önskar Herrans anda
må följa honom hit
och alltid gå till handa
och wara hans tillit.

Mitt gråa hufwud lutar
till graf wid dödens bud.
Men förr'n mitt lif jag lutar,
så will jag tacka Gud,
att wi nu få tillbaka
vår förra barndomswän,
att här sin tjenst bewaka
uti församlingen.

Wälkommen till vår kyrka!
wälkommen! säger jag.

Gud gifwe mod och styrka,
 inskärpa Herrans lag
 hos fosterbyggdens bröder,
 som, ännu stel och kall,
 i synden ligga döder
 och nära ewigt fall.

Det gläder nu vårt sinne
 att pastorn höra få,
 ty tiden snart är inne
 för den, som lefwer då.
 Ja, Herren Gud ledsage
 nu honom lyckligt hit
 och i sin wård han tage
 den, som har kristligt nit.

Lyckönskan för utgående skepp.

Ur Smeds' samling.

Lyckönsken, lyckönsken, O redlige män,
 det skepp, som nu släppes ifrån stapelen
 i watten att mera förfärdigadt blifwa
 med mäster och segel, att sedan fortdriswa
 på hafwet, att plöja de böljorna blå
 och lyckligt till utrikes länder att gå,

att hemta hem waror till fädernesland,
 befriadt från faror och fiendens hand,
 När önskan skall blifwa, att lyckan skall följa,
 wi icke wår mening med falskhet fördölja.
 Skeppsfarten är wigtig och farorna mång',
 om icke Guds godhet sjelf styrer dess gång.

Befallom nu skeppet den styrman i hand,
 som windar och wågor wäl näpsa kan,
 som Noaks ark förde på berget Ararat.
 Han blef der för floden så lyckligt bewarad;
 all werlden då blef uti watten fördränkt,
 men lifwet åt Noak i arken blef skänkt.

När hafwet månd' rasa och wågorna lå,
 när åskan på blixtar i lusten månd' gå,

då är wäl på hafwet förfärligt att wara,
om Serren då icke i Skeppet månd' wara;
men är han der Serre och styrer dess gång,
kan hela naturen ej göra förfång.

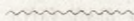
Så bjud då den fursten att komma ombord,
som skapat har hafwet och hela wår jord,
som danat naturen att lyda hans wilja!

Om wi wåra blickar från honom ej skilja,
så kan ej olyckan uträtta sitt wärf,
och icke wår egendom röna förderf.

O, store allsmäktige Fader, war när,
då Skeppet från hamnen sin' laster bortbär
till fremmande länder, der nyttja att göra!

Låt windar och wågor det aldrig förstöra,
och sedan fullfölja sin lyckliga gång
från landskap till landskap förutan förfång!

Dag önskar då lifligt af kärlekens bröst,
att alla sjömänner må söka sin tröst
hos denne regenten, när farorna hota,
han kan ju olyckan i hastighet mota.
Gud ware då herre och sjelf styresman!
Dag lemnar då Skeppet uti din hand.

Wisa om fyra män från Rangsby, som drunknade på en fiskarefärd.

Finns både i Smeds' och Rancens samling. I den sednarens upplifses, att de fyra männen wid medlet af 1850-talet drunknat wid ett fär i Nerpes, när de skulle witja sina skälvät (skötnät?). Två hade varit helt unge ogifte män, en äldre.

Sjunges som n:o 387 i g:la sw. psalmb.: "O, Jesu, när jag hädan skall."

O, Adams barn! hwad är ditt lif,
hwad är ditt mod och styrka?
i denna korta wandringstid
wi borde Herren dyrka,
ty såsom wattubläddran swag,
så är vårt lif; hwart andedrag
wi borde döden frukta.

Ty döden härjar allt omkring
på wattnet och på landet;
när som wi frukta ingenting,
så räcker han ofs handen
och säger: du skall följa mig,
jag dröjer nu ej mer med dig,
de unga som de gamla.

Exempel ha wi häruppå
i sorgen som ofs möter,
då fyra man till sjös mänd' gå

sitt näringsfång att sköta.
 Då wanligt sätt och lösligt bruk
 de uppå hafwet rodde ut.
 Hjelp, Herre Gud, hwad händel

Det war den sista gången då,
 som de från landet lände;
 ej kunde de då mera få
 uträcka sina händer
 till make, barn, till far och mor
 och ej till syster eller bror,
 ej heller några wänner.

Förmodeligen gick det så,
 att wädrer båten kastar
 nu af och an bland böljor blå,
 till desz han omskull kastas.
 Sj hjälpte makt och mannamod,
 desz dödsfång blir i hafwets flod,
 att der sin bana fluta.

Men tänk: hwad jemmer, sorg och nöd,
 när lifwet stod i fara,
 och hotades med wäldsam död,
 och ingen nu mänd' wara
 på denna stora wida trakt,
 som kunde gifwa på dem akt
 och dem ur nöden frälsta!

Der hjälpte ingen bön och gråt,
 ty nöden war för alla;
 de måste lemna lif och båt
 och Gudi sig befalla;
 fast under qual och sorgligt mod,

ej annat alls än Jesu blod
 kan arma själen frälssa.

Tänk: hwad för tidning detta war:
 för alla till att höra!
 men för föräldrar, sysskon kär
 kan det wist blodet röra,
 att se hur make, barn nu låg
 nedfänkt i hafwets djupa wåg;
 ej hopp att åter finnas.

Du hulpit har så mången man
 utur så hårder snara
 och frälst med en wäldig hand
 ur mycken nöd och fara.
 Ibland du låter oss förstå,
 att dina domar äro så:
 wi skäl i nöd omkomma.

Men låtom oss då fatta mod
 och ej så sorgligt qwida!
 Den samme Guden är ju god,
 wi måste tåligt lida,
 wi wet' ej, förrän domsens dag,
 hwad som har warit Hans behag.
 Då allting uppenbaras.

I grafwen blifwer ingen qwar,
 och hafwet från sig kastar,
 hwad det i sina gömmor har,
 när allt till slutet hastar.
 Då få wi också wäl igen
 wår make, barn och goda wän,
 Gud gifwe, uti himlen!

12.

Wisa om tre flickor, som drunknade i Heinjärwi träsk, af hwilka en war hemma från Tufäng eller Höglund och två från Wiitaniemi i Korsnäs.

Finns både i Smeds' och Randens samling. Den sednares uppteckning wet berättas, att flickorna en söndag hade varit "till gäst" och på färden drunknat. Två bland fem räddades.

Kan sjungas som: "Den stöna Emma träsklös låg".

Med sorg och med bedröfwadt mod
jag nu till penman skrider,
och ber om tröst och tålmod
för den, som sorgen lider.

Åh, hade jag dock englaröst,
och kunde själf det göra,
så skulle jag meddela tröst
åt dem, som den beböfwa.

Men hwad kan trösta utom Gud
i sådan nöd och smärta!
Ty hwem kan lindra klagans ljud
i så beklända hjertan!

Ty han, som lifwet gifwit har,
 har allt i sina händer,
 han säger: "Dag är Gud och Star,
 Jag sjelf dig hjälpen sänder".

Den händelse, jag säga må,
 bör alla wäl betrakta,
 ej ut på swaga isen gå,
 sig för des salskhet akta.

En händelse, rätt ganska swår,
 som alla bör begråta,
 men allra mest till hjertat går
 hos de föräldrar såta.

Fem unga flickor sällskap gör'
 att följa med hwarandra,
 dit wägen ut på träsket för,
 der många uppå wandra.

Då trygg försäkran, som de fick,
 de ut på isen gingo,
 der andra både körd' och gick,
 de snart förnimma singo,

att dessa orden äro sann',
 de följa oss i spåren:
 hwem Serren will, den kallar Han,
 också i ungdomsåren.

De nöjd' och glad' tillsammans gå
 och frukta ingen fara,
 men döden följer dem i spår,
 som foglen grips i snara.

I djupet sjönko de med hast,
 Ej kunde botten *) hinna,
 den swaga isen för dem brast.
 och hjelp stod ej att sinna.

De ropte wäl då till sin Gud
 i denna nöd och jemmer!
 men dödsens klockors hårda ljud,
 det ännu högre stämmer.

Men två af dem den nåden fick
 att sig på isen draga,
 fast wät' och kall' i gnykligt skick
 de woro allt för swaga,

de andra till att hjelpa då,
 som uti djupet ropa,
 det kunde icke de förmå,
 de höllo så tillhoppa.

I samma samntag, som de gå,
 de icke släppa wilja,
 ej skulle döden, som man såg,
 dem från hwarandra skilja.

De, som på brädden sorgsne stod',
 kan dem ej bistånd göra,
 fastän de ha så sorgligt mod,
 att det kan stenen röra.

Sig sjelf att hjelpa de ej kan,
 ty lampan slutar brinna.

*) Annan läsart: båten.

Att söka hjelp hos någon ann'
kan ingen mera hinna.

En dödsfång blef i wattnets flod,
der luta de sin bana.

Wi hoppas dock, att Jesu blod
kan synderna afplana.

De, som ur wattnet lyckligt kom',
till nästa gård de gingo,
de hjelp och bistånd bådo om,
som de ock snarlig fingo.

De rycktes då ur wattnet swår'
förutan lif och anda
och ställdes så med suck och tår
föräldrarna till handa,

som under ängslan, sorg och gråt
om deras lik bestälde;
och alla tre fick följas åt,
fast de mång tårar fälde.

Äu hwila de i jordens mull
och känna ingen smärta.
Än far och mor, som war dem huld',
låt trösta edert hjerta!

Om det har varit Guds behag,
att dem ur djupet draga,
har Han ej dertill varit swag;
Han gör som Han behagar.

Wi råkas likwäl en gång då,
när grafwen öppnad blifwer

och domaren båd' stor och små
förelldrar återgifwer.

Wi usla menn'kor tänka wäl,
att tiden wår skall wara,
men Dan, som skapat kropp och själ,
Dan mände härtill swara:

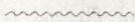
"Om jag än skönte dig i går,
din bättring till att pröfwa,
i dag är saram lika swår,
jag kan ej längre löfwa.

I ungdomsyra skadde barn,
låt saram ej er locka
att snärjas uti syndens garn,
förbjudna blomster plocka!

Ej sällskapsresor, sabbatsbrott,
ehwar du dem kan sinna,
för aldrig med sig något godt,
det borde du besinna.

Men tänk uppå wår sista nöd,
tinglasel fort mänd' rinna.
De trenne sikkors hastig' död,
skall oss derom påminna.

Men mina wänner, lagen så,
till slut jag eder bjuder,
att tronens lampa brinna må,
när domsbasunen ljuder!

Wisa om Johan Pihl och sonen Karl Henrik samt
Karl Göns från Töiby, hwilka på en resa till
Åbo i oktober 1856 woro i sjönöd i tio
dagar, då Karl Henrik Pihl onkom.

Ur Smeds' samling, till hwilken den blifwit meddelad af den af-
lidnes syster Josefina Pihl.

Sjunges som: "Min själ och sinne" o. s. w., g:la sw. psb. n:o 288.

Kom hit till mig, I barn och wänner!
Kom hör på, hwad jag säga må,
I, som insett sjönöden känner,
ej warit ut på böljor blå
och icke rönt det stora we,
som uppå hafwet ofta sker!

I lären wäl den bön försummat,
att bedja för sjöresande'
och ej de orden nå'n sin kunnat:
O Herre Gud! förbarmande
utöfwer den, som lider nöd
och rådes för en wäldsam död!

Tänk uppå sonen ung och späder,
som följde med sin fader bort,
med honom uppå skeppet träder,

ej wiste att hans tid war kort,
 men råkar snartlig i sjönöd
 och hotas med en hastig död.

Tänk på de tio dygnen swåra,
 de måste i marwatten gå!
 Tänk, hur' mången suck och tårar
 den spåde fick utgjuta då,
 som hwarje stund ej annat såg,
 än död, som för hans ögon låg!

Tänk! hungrig, wåt och mycket kaller
 i hafwets wågor natt och dag!
 Han ofta nog sin själ befaller
 uti den högstes wälbehag;
 men beder Gud så hjertelig,
 att landet än en gång få si.

Men tänk, hwad hjertat klappa mände
 uti den unges späda bröst!
 Att en sådan sorg och wända
 han ständigt ber om hjelp och tröst;
 och för hans ömma trägna bön
 så stadna de ej ut på sjön.

Wot landet skeppet ändtligt skrider,
 och dem till ännu större nöd,
 ty det mot berget hastigt drifwer
 och hotar dem med wåldsamt död,
 ty det i stycken brista må
 och ingen hjelp är att tillgå.

Den största sorg de singo spörja,
 ty sonen dog i fadrens famn.

Men huru ömt han månde förja,
att honom lyckligt få i land!
hans själ då stilla öfvergick
till himlen, der han glädje fick.

Men tänk, hur glad han skulle wakna
uti de änglars fröjdesal,
då han all jemmer månde sakna,
kringwärsd af englar utan tal,
som kommit ifrån böljor mång'
att höra englars fröjdesång.

Men fadren binder sonen döder
uppå ett wrak, att blifwa qwar,
och far i land med mycken möda
att se, om någon hjelp der war;
men måste sjelf med darrand' hand
den döde hjälpa uppå land.

Till hemmet han då ändligt fördes,
båd' stel och kall och utan lif;
hans kropp och lemmar intet rördes,
ty han har slutat jordens lif.
Han kom till grafwen efter lag
att hwila der till domedag.

O, menniska! du bör bestinna,
att mången uppå hafwet är,
som nöden ofta får förnimma
och forgetärrar gjuta der,
men glöm då ej den bönen skön:
"Gud hjelpe den som är på sjön!"

Wisa om Matts Mattsön Antfolks från Rangsby dödd.

Finns både i Smeds' och i Randens samling. I den sednares är
tillika melodi angifwen.

Ibland de swåraste öden,
som träffa de ömmaste sinn',
så är ju den wåldsamma döden:
han pressar mång' tårar på kind,

af fader och moder, så såta,
som woro om sonen sin huld',
men fick stå wid grafwen och gråta
när kroppen nedlades i mul.

Igenom den wåldsamma döden,
som verkades genom ett skott.
Swem känner förut sina öden,
och märker sin widriga lott!

Han skulle sig roa i spelet,
att sira Johannes med skott;
förskod ej att ladda, war felet,
ty skottet afgick alltför brådt.

Kanonen i stycken mänd' brista
 och träffade kroppen så hårdt,
 att stunden så när war den sista;
 han föll ned till jorden så swårt.

Han genast skendöd upptages
 och bringas till sansning igen,
 och sedan omsorg der drages
 af många wälmenande män.

Selt warligt man honom då förde
 utöfwer det swallande haf,
 han icke det minsta sig rörde,
 hans lemmar de woro så swag.

Från Sastmola Stranden han fördes
 till doktorn i Kristinestad;
 ej gråt eller klagan der hördes,
 han endast sin Frälsare bad

om syndaförlåtels' och nåde
 och rening i frälsarens blod;
 han glömde sin kroppsliga wåde
 och förjde för själens behof.

Han såg sig då wara densamma,
 som trampat sin Frälsares blod;
 nu wille han gerna annamma
 hans dyra försoning så god.

Ty skadan den kunde ej botas
 af mensklig wisdom och makt,
 och döden af ingen kan motas,
 det har sjelfwa sanningen sagt.

Han helsar er alla tillika,
 I ynglingar stora och små,
 att icke så grusweligt sika
 på lastfulla wägar att gå.

I kännen förut icke faran
 och döden han skickar ej bud.
 Som fogeln han gripes i snaran,
 så går den, som glömmet sin Gud.

Swem wet, om tiden tillåter,
 att ropa om miskund och nåd,
 derför', o syndar', wänd åter
 och följ hans wälmenande råd!

Fem dygn så mände han lida
 sin swära och smärtande nöd,
 han mände med tålmod bida,
 men fick så i Herranom dö.

Så förjen ej mera, hans wänner!
 Han wistas bland helgonen säll.
 Sin plåga han mera ej känner
 och werlden han bjudit farwäl.

Alagan öfwer en faders död.

Ur Kantens samling. Den här besjungne mannen hette Joh. Hjort och war son till författarinnan (se biogr.). Han skall varit en duglig sjöman och god husfader, men haft fallenhet att wara "smakand". Då han en gång hemkommit — troligen från den här omtalade hyra-åriga sjöresan — och varit hos de sina helt kort tid (man säger: några dagar), skulle han åter utresa från Kristinestad, men öfverraskades af döden i hamnen ombord på det fartyg, på hwilket han tagit hyra, och det dagen sedan han tagit afsked af de sina. Orsaken tros stå i sammanhang med hans nämnda böjelse. Medan wid medlet af 1870-talet war hans enka död; två söner, som följt fadrens yrke, woro sedan många år borta; en dotter lefde.

Sur kan wi begynna att quida,
som sådan bedröfwelse har!
wi äro tre bröder så späda,
som lemnades efter vår far,

som tidigt från werlden månd' ila
igenom en wåldsamman död,
ifrån jordisk hydda och hwila,
wårt enda lekamliga stöd.

Den, som ofs skull' kläda och föda
och wara vår jordiska trösk,
han sparde ej oro och möda
att stilla vår hunger och törsk.

I fyra års wakande nätter
och dagars beswärliga twång
han alltid sin önskan förfäster*)
att råka de sina en gång.

Då sjön bland böljorna swåra
förnötte han nätter och dar,
fast under mång' ängslan och tårar
att råka de sina han far.

Men sorgen för honom sig wände,
han kom då helt lyckligt till hamn
och glädjenes tårar fick fälla,
då han tog de sina i famn.

Men glädjen sig genast omwände
i tårar af sorgeligt mod,
ty Herren dödsposten utsände,
borttryckte vår fader så god.

Vi ställa oss stundom wisst gläder
att drifwa bort sorgen engång,
men när wi hogkomma vår fader,
will' tårarna blifwa för mång'.

Tänk efter, att mista en fader,
som älskade hjertligt de små,
sig wisade alltid så gläder,
när som han i famnen dem får.

*) Flyttar, uppsjuter.

Wisa om en man i Rangsby, som drunknade och
troddes ha blifwit stuffad i sjön.

Ur Smeds' samling, efter ett af författarinnan sjelf med frakturstil
präntadt exemplar.

I werlden finnes aldrig godt,
men alltid sorg och möda,
ty mången söker alltid brådt,
att få sin nästa döda;
ej aktas Guds, ej werldslig lag,
ej heller räkenskapens dag,
man gör som man behagar.

Den ondskan bär uti sitt sinn',
han låter sig ej nöja,
ty satan gifwer honom in:
"hur' länge skall du dröja?
Om du nu törstar efter blod,
så gifwes här tillfällen god';
gör snart, det du skall göra!"

Men Judas han då färdig war
sin wän att snart förråda,
på honom mordisk' händer bar

och kastar uti wåda;
 ej grämer sig mer än en hund,
 som riswit har de lammen ung':
 ack, grymma wilddjurs hjerta!

Fastän den ena ropar så:
 håll nu din hand tillbaka!
 des mera satan skyndar på,
 att grymt sin tjänst bewaka,
 till redskap han då brukar dig,
 som war så ganska wilkelig
 att honom hastigt lyda.

Omkring din hals du repet har,
 fast du det icke märker,
 ty samme satan håller qwar
 dig i ditt tjocka mörker.
 Änskönt du werldsligt straff undgår,
 ett grusligt straff dig förestår
 på andra sidan grafwen.

Men den oskyldigt mördad blef,
 han mer sin nöd ej klagar,
 han njuter nu ett ewigt lif
 och hafwer goda dagar.
 Ty Jesus, som är mild och god,
 han tänker på sitt dyra blod,
 han sjelf oskyldigt lidit.

Han bryr sig ej om werldens spel,
 de må nu tänka, tala,
 ty han i Kristo eger del
 och blir af Gud hugswalad.
 Ty hwilken kan med wisshet wet',

hwad död och hwad omständighet,
 ofs alla kunna träffa.

Det kommer wäl en gång den dag,
 då allt skall uppenbaras,
 då all ting sättes uti lag
 och hwar för sig skall swara,
 då falska wittnen ej behöfs,
 men saken sjelf af domarn pröfs,
 som allting ser och känner.

Låt ofs då hjertligt bedja Gud
 och kristeligen wandra,
 ej brgta mot hans helga bud,
 ej tänka ondt om andra,
 men lemna hämnden till hans stund,
 som wedergäller margelund;
 båd' ondt och godt han lönar.

Så låt ofs alla fatta mod
 och förja ej den döda,
 han renad är i Kristi blod
 och hafwer ingen möda.
 Wi råka honom wäl en dag,
 då allting sättes uti lag,
 som här blir orätt handladt.

Om mord, föröfwadt på ett barn.

Ur Smeds' samling. Kan sjungas som n:o 330 i g:ta sw. psb.:
 "O Gud, som ej de spädas röst föraktar."

Kom jordens folk och gjuten tårar heta!
 när jag som folk vill låta eder weta
 exempel på ett illa artadt barn,
 som råkat har uti den ondes garn.

Ack! rys, min själ! att händelsen beskrifwa,
 det lærer wäl det swåraste förblifwa.
 Ibland allt, hwad som rysligt nämnas må,
 bör detta wist det främsta rummet få.

Omkring åtta år det pigebarnet war,
 som nu så swårt sin' mordisk' händer bar
 uppå sin bror, den ännu yngre war,
 med glödrödt jern des's unga lif affkar.

Hon rördes ej utaf hans skri och tårar,
 men steker mer sitt jern och honom sårar.
 Med späda lemmar han då tar emot
 och såras så till både hand och fot.

Martyren ber: låt mig ännu få lesa!
 Men tänk hwad sker? Ett skratt hon månd uppgifwa,

som grym tyrann, ja, som ett djur,
som ställer sig mot menniskor på lur.

Tänk på hwad wärk, tänk på hwad bitter sweda
det arma barn ofkyldigt måste lida,
förrän som lifwet deraf swinna må
och det sin ro hos Serren månne få!

Ett tre års barn, hwad har det mot dig syndat?
Du grymm' tyrann, som sådant ondt tillskyndat!
är du ej rädd att martyrbroddren står
hos Gud, anklagar din missgerning swår?

Swär fick du först ett sådant feliskt *) sinne?
Från modrens bröst du sugat har det inne,
du lefwat har i sjelfswäld utan hat,
af far och mor du ärst en gruffig lat.

Ack, ack! jag wet, det är ju mångens wana,
i wrede het sin' egna barn bortbanna,
att hjertat blir så hårdt som en demant:
af hwad som sker, märk på, att det är sant!

Föräldrar, se! hwad frukt det alstra månne,
hwad spott och spe, hwad jemmer, sorg och wände,
när barn så lefwa utan kristlig tukt.
Märk härutaf, hwad ond och gruffig frukt!

O, Serre Krist! låt nådens sol upprinna
och satans list med dina kedjor bindas,
gif thordöns barn din nåd och kraft,
o Gud! att skärpa in din' helga bud och lag!

*) Felfullt?

Wisa om Gabriel Karlsjon Antfolk från Kangsby, mördad af Karl Ramb i Korsnäs.

Både i Smeds' och Randens samling. Om den sednares uppteckning, afstrifwen ur ett präntadt ex., angifwes, att den är korrumpierad; den är ock mycket witiös. Smeds' variant är bättre; genom jemförelse af båda samt gifningar har föreliggande läsart, så underhaltig den ock må wara, frambragts. — Antfolk hade i sjöndd lofwat en skänk till Korsnäs kyrka, om Gud stulle hjälpa honom hem. Ramb, som icke haft någon twist med Antfolk, hade af en sträddare blifwit retad mot Kangsbyboerne och högg en söndag den från Korsnäs kyrka återwändande storwerxe A. Detta lär stett omfr. 1860.

Kom, yngling, stadna här
och hör uppå min sång!
Af det exempel lär,
som hände denna gång!
Du wet ej, huru snart din Gud
tillskickar dig ett dödsens bud.
Wäst som du wandrar rosenröd,
så kan du wara död.

Swär skall jag sinna ord
till denna händelse?
Ty knapp uppå wår jord
kan förre under ske.
Dag kan det ej beskriwa rätt.
om ej Guds ande lär mig det.

Styr då min tunga dig till pris
 uppå det bästa wis!

En man helt frisk och ung
 i sina blomstringsdar
 en högtidsmorgonslund
 till Korsnäs kyrka far,
 att offra der sitt löfte nöjd
 och sedan prisa Gud med fröjd,
 för hjälpen, den han röna fick,
 då han i sjönöd gick.

Han menlöft roat sig
 med sina wänner god,
 ej wet att frukta sig
 för något falskt ofog,
 då ej han något ondt har gjort
 och ingen wrede förr förspott,
 så fruktade han ingen nöd,
 fast mindre wäldsam död.

Men ack, hur' gick det snart?
 En man i bittert sinn'
 kom springande med fart
 och högg sin yxa in
 nedom hans wenstra axelblad,
 att själswa lungan skadad war;
 och löper så sin kos med hast,
 fast yxan sitter fast.

Den sårade, hwars mod
 då war helt ömkeligt,
 nedfaller uti blod,
 drar yxan sjelf från sig,

om bistånd ber för Kristi skuld,
 strax äro honom wänner huld
 och laga honom upp ur blod
 med nog förfäradt mod.

Åh, säsanswärda syn
 att blott se der uppå,
 att tårar uppå hyn
 nu öfwerinna må!
 men tänk, den hugget mände få,
 hwars lif då hängde på ett strå,
 han ber så ömt för mördaren,
 som för sin bäste wän.

Han sköttes sedan wäl
 igenom doktors stit,
 så wäl till kropp som själ
 i många måna'rs tid;
 men hwilka plågor han stod ut,
 förrän hans lif mänd' så stit slut,
 det kan min penna icke rätt
 beskriwa på godt sätt.

Med kroppens plågor mång'
 han, mild från far och mor,
 nu hade nätter lång,
 och dagens börda stor;
 men tänk på syndasorgen då,
 som i detsamma komma må,
 anfäktningar i ymnigt mått
 af satans glödand' skott.

Och när hans arma själ
 låg spänd i satans band,

Gud till en syndaträl,
 då räckte ut sin hand,
 och sade: "jag i döden gick",
 hwaraf han fröjd och glädje fick.
 Ack, undransvärda stora nåd
 och höga wiskhets råd!

Han dödde sedan nöjd
 se'n han utflått sin strid,
 försäkrader om fröjd
 för Kristi skull så blid.
 Nu är han bergad i den borg,
 der han ej mera fruktar sorg:
 I Kristi sår han läkdom fått
 för mödan, han utflått.

Låt nu den warning god,
 som han åt eder gaf,
 gå till ert sinn' och mod,
 se'n han är lagd i graf.
 Så talar likwäl Abels blod,
 att Gud är ännu huld och god
 mot den, som bot och bättring gör,
 förrän han hädan dör.

Ack förjen icke mer,
 föräldrar, wännen kär!
 o, skaffen, jag er ber,
 att I sån wistas der,
 der han sin lofsång blandar glad,
 med Serubim uti Guds stad
 och sjunger ewigt lof och pris
 i himlens paradis!

19.

Wisa om ett mord, som föröfwades omkring 1829
 på wägen ned till Stamb by af Korsnäs, hwarest
 Anna Träskwik i följd af swartsjuka försåtligen
 öfwerföll och sargade till döds Anna Greta Stamb.

Smeds' samling. Efter diktering af Anna Antfolk i Korsnäs.

IBland allt, hwad wi ha förspott
 i dessa sista tider,
 är detta wist ett under stort,
 hwarom jag nu här skrifwer.
 Om jag kund' gråta blodetår,
 så tror jag dock, jag ej förmår
 den händelse berätta.

Det hände uti Sarrström by
 en gammal bondegumma,
 som Gud och man och barnen sju
 samt mera godt förunnar.
 Hon låter satan leda sig
 att lefwa så okristelig
 och grannens hustru mörda.

Wist måtte hon förglömt sin Gud,
 när sorgen henne tryckte,
 då juft ett brott mot femte Gud

hon till sin lindring ryckte.
 Ty s—n låg så hårdt uppå,
 hon kunde dock ej emotstå,
 sin swära dom hon glömde.

O, du fördömde s—ns list,
 som ej får återwända,
 förrän du men'skors arga twist
 får till det onda wända!
 Om hon besinnat Herrans ord,
 så hade aldrig detta mord
 af henne blifwit öswadt.

Åck, grusligt hjerta, gräsligt mod!
 hwem kan dig rätt beskriswa,
 som will ditt eget kött och blod
 i olycksböljor drifwa
 och tänker intet mer uppå,
 hwad lön och dom du skulle få
 uppå den sista dagen?

Hur detta mordet har tillgått,
 wi lemna åt des's öde;
 den brottliga hon fördes bort;
 till jorden och den döde,
 som till sitt hem längs wägen gick,
 der hon försätet röna fick.
 Åck, ömklig lifwets ända!

Hon fången är i fremmand' land
 och kommer aldrig åter,
 hon sitter uti jern och band,
 sitt öde hon begråter
 och önskar wisst, att detta brott

hon skulle icke ha begått,
 ty mordets blod det ropar.

Kan då ej blodets återskall
 dig till sann bättring väcka?
 Det ropar öfwer werlden all
 och vill hwar man förskräcka.
 Men laga så, att Jesu blod
 igenom ett förkrosfadt mod
 får denna skuld afplana!

Då öfwerheten war så god
 igenom Herrens nåde
 och gaf åt dig din bättringstid
 och frälste från all wåde
 att lida hugg på dödens bål,
 så lät den få sitt systemål
 och dig till Gud omvända.

Din syndaräkning är wäl stor,
 om du vill det besinna.
 Du hade bort som ömsint mor
 din' egna barn påminna,
 att wakta sig för s—ns list,
 men du dem dock tillstodde wist
 densamma att utöfwa.

Åh! gräsligt brott och faskigt mod,
 att hjertat måtte fasa,
 som vill ditt eget kött och blod
 i olycksböljor rafa!
 Du tänkte intet deruppå,
 hwad lön och dom du skulle få
 uppå den sista dagen.

Beklagansvärda, usla små,
 som sorgen måst' fördraga,
 att ej till moders sköt så gå
 och der sin nöd beklaga!
 Gud lise edert hjerleqwal
 igenom denna jemmerdal,
 att han des s mödor lättar.

Åh! bedjen Gud, nu kära barn,
 och låten sorgen fara!
 Sök att undwika s—ns garn
 och all hans falska snara!
 Träd intet i er moders spår,
 då blir er lefnad tung och swår
 och sorgen dubbelt ökas!

Dag beder nu wisst innerlig,
 I wiljen det betrakta
 och af allt hjerta stundelig
 för denna synd er wakta,
 att I med qwinnan icke må
 i ålderdomen så utstå
 ett slikt bedröfligt öde.

Men kom ihåg de wärnlös' små,
 som sorgens kalk måst' dricka!
 Hjelp dem så länge du förmår!
 För modrens brott de plikta.
 Lägg aldrig sten på börda swår!
 Den detta gör, han ej förstår,
 hwad Serren af oss kräfwer.

Låt warna dig, o kristen god,
 förhärda ej ditt hjerta!

du genom synd och öfwerdåd
 ådrar dig mycken smärta.
 Den kristligt lesver, stadigt går
 uti vår Jesu fotaspår
 och aldrig nå'n sin slappfar,

i bön och lärar kan förmå,
 att blidka Herrans wrede.
 Swi kunde du dock emotstå
 uti din grymhet lede,
 tillsluta hjertat för den röst,
 som beder dig om hjälp och tröst?
 Gud kan din bön ej höra.

Men Gud, som allt i händer har
 och gör som han behagar,
 Han ware eder mor och far
 i alla edra dagar!
 Ack, Jesu! lindra deras sorg!
 Han ware eder tröst och borg
 i lifwet och i döden!

Om en lärd man, som afhände sig lifwet.

(August Wänman i Raskö.)

Ur Smeds' samling.

Swär skall jag sinna ord
 till en ny händelse?
 ty knappt uppå vår jord
 kan större under ske.
 Jag kan det ej beskrifwa rätt
 uppå ett Gud behagligt sätt,
 om Herren ej förlänar nåd
 och ger det bästa råd.

Mitt systemål är det,
 att tala om en man,
 som på ett ömkligt sätt,
 snärd i förtwifflans band,
 med egen hand, med egen knif
 askortade sitt eget lif.
 Sj skötte han om kroppens ståt,
 ej wänners sorg och gråt.

Men tänk hwad hjertat war
 uti för grufflig strid,

förrän han händer bar
 uppå sitt eget lif,
 som för det minsta kråk är kårt
 och mer än hela werlden wärdt!
 Wisst måste nöden wara swår,
 förrän man dertill går.

När hoppet flockna får
 och lugnet rymmer bort,
 en själ helt ängslig går
 och önskar tiden kort.
 När trones gniffa flockna får
 och wredens bölja ganska swår
 bortskjymer nådens milda röst,
 hwar finner man då tröst?

I sådant hjertewe
 bör wägen wara den,
 att Herren hjertligt be
 om hjelp från himmelen;
 men när ej Gud ger dertill nåd,
 hwad duger men'skans eget råd?
 Guds affigt wi ej känna kan,
 allt står uti Guds hand.

Bestinna detta wäl,
 du som kan deråt le!
 Har aldrig då din själ
 känt någon frestelse?
 Wet du wäl, hwar den kalken står,
 som du framdeles dricka får?
 Guds wägar äro underlig,
 begripas ej af dig.

Tag bibeln i din hand,
 ransaka honom wäl!
 Ty der du finna kan
 de tydeliga skäl,
 att mången, som har lefwat säll,
 men är på prof af Herren stäld,
 har gjort ett lika hastigt språng
 till sådan öfswergång.

Gud säger i sin' ord,
 som alltid äro samm':
 en sparf uppå wår jord
 ej nederfalla kan,
 om det ej af hans wilja sker;
 är menniskan ej mycket mer?
 Men hwarför' Herren styrer så,
 det kan wi ej förstå.

Så förjen icke mer,
 hans slägt och wänner kär!
 allt hwad på jorden sker
 helt obegripligt är,
 för våra ögons skumma syn,
 som icke räcker upp i skyn,
 fast mindre till Guds wishets råd
 och stora milda nåd.

21.

Klagosång.

Ur Randens samling. Föreligger der i två uppteckningar. Vid den ena uppges, att sången blifwit författad i anledning af ett begänget mord och mened af vittnen i diktarinns hembögd, något tiotal år före 1870.

Sjunges såf. n:o 239 i g:la sw. psb.: "Uti din nåd, o, fader blid".

O, Herre Gud, hwad jag är swag,
att falla penman denna dag!
men uti kraft af ditt bistånd
jag sjunga will en sorgesång.

Dag tror den tid är uppenbar,
som en profet förkunnat har:
"att blifwa skall tyranner fler,
än de, som uppå dygden ser".

Sitt lif ej aktas mer än strå
att slå omkull, och sen man går.
Och mördaren han swär sig ren,
så gör' åskådarena sen.

Åh, hwad för grusligt öfwerdåd!
Att öfwerheten wel ej råd,
att kunna hejda ondskans magt,
när sanningen ej blifwer sagd.

Man aktar icke eden mer,
 än när man uppå skuggan ser.
 Fast han sin hand på boken lagt,
 blir sanningen alls intet sagd.

Om någon talar sanningen,
 så är han icke deras vän.
 Han måst' sig gömma i hvar vrå,
 när desse skalkar skall framgå.

ett grusligt tyranni nu hörs,
 och allestäds omkring ofs förs
 till lif och själ, till egendom;
 så gifwes icke mer pardon.

Si hjälper mera rätt och lag,
 ej hjälper mera hugg och slag,
 att tygla ondskan på sin stråt;
 en öfvermodig ler deråt.

Det gifwes mera intet hopp
 om ungdomen, som växer opp:
 än fylla fångarhusen fler,
 och Guds församling sakna'n ser.

Guds ord sås ut som — sand och grus,
 så hemma, som i Serrans hus,
 ja, aktas icke mer än: "träsk";
 ack, ömkeliga lefnadsfatt!

Dag undrar många gånger på,
 hur läraren med flit kan stå
 och ösa ut så mång' Guds ord
 uppå den ofruktsamma hjord.

Men roten till allt ondt nu är:
 det fylleri, som wankas här.
 Igenom sådant gifwes mod
 att gjuta ut sin nästas blod.

Hielp, Herre Gud! — att landet må
 förbättras utaf dessa små,
 som uti waggan intet wet
 af någon öfwerdådighet.

Drif från dem werldsens locke-mat
 och hennes ondskesfulla hat!
 Gif dem din Selge Andes nåd,
 som är med dem i råd och dåd!

Wårwija.

Finns både i Smeds' och i Randens samling: litet fullständigare och bättre i den förres. Denna i nog invecklad meter och söfka rim inkrånglade wisa skall, enl. uppgift hos Smeds, wara författarinnans första dikt, hopsatt i en rågåker under lärkornas qwitter. Smeds' variant är affrist ur Helena Prinz' i Gottböle (Nerpes) wissamling. Randens är upptecknad efter sång af författarinnans broder smeden Blomberg.

Kom min wän och låt ofs lustigt sjunga,
 prisa Gud med tunga,
 medan wi är' unga,
 ty wi skall från denna jemmerdalen gå!
 Låt wår själ ej stå,
 uti mörkret då,
 men nu städs' till himlakjuset gå!

Låt wår nådatid så här användas,
 att den, när den ändas,
 må till glädje wändas,
 och ej uti ewig eld och mörker gå!
 Allt i Jose lag
 speglom ofs hwar dag,
 att wår fader har till ofs behag!

Ingenting i werlden gör mig nöjder,
 inga werldslig' fröjder

gör mig nå'n sin nöjder,
 men när jag betänker Kristi kors och död,
 får jag sådan ro,
 att ej någon tror,
 hwad för glädje då i mig kan bo.

Ingen fånge kan så gläder wara,
 som här sluppit snaran
 och är fri all fara,
 som då jag får uti örtagården gå
 mellan murar två,*)
 der att råka få,
 den min själ så hjertligt älska må.

Der stå alla Saxons blomster sköna
 uti växter gröna,
 till att mig bekröna
 med en outfägligt ljuflig lukt och smak,
 till att båda då,
 hwad fröjd jag skall få,
 när jag skall ur denna werlden gå.

Alla sikonlös, örter, blom och blader,
 skicka sig så gläder,
 prisa Gud, vår fader,
 Han som allting uti ordning skapat har,
 men wi menn'skor här
 det ej wela lär,
 att wi endast Guds beläte bär.

Alli wåren skickas foglar quicka,
 på sin quist att sitta

*) Wofpermarne; enl. uppteckningen hos Randen.

och så lustigt quiftra:
 nu är ewighetens wår förhanden wist,
 alla fromma då
 låt oss glada gå
 och med palm i hand för domen stå.

De, som uti säkerheten sofwa,
 wet wår Gud ej loswa
 för den ädla gåfwa,
 att han fröjd och helsta oss förläna will;
 men när sorg och nöd
 blifwer dagligt bröd,
 ropa de intill sin bleka död.

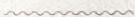
De, som uppå breda wägen wandra,
 söka leda andra,
 på Guds godhet klandra,
 men den, som har lärt på himlawägen gå,
 han är alltid nöjd,
 till Guds ära böjd,
 har i Gudi all sin lust och fröjd.

Fastt all werlden will mot honom strida,
 will han tåligt lida
 och Guds hjelp förbida,
 Hans, som nu de fromma aldrig glömma lär,
 Sig till pris och lof
 låter Han dem gå,
 utan fara ibland lejon stå.

Frälsaren Han stod på korset höga
 och sitt blida öga
 wände till den röfwar',
 som bad honom endast om ett enda ord.

Men du mycket mer,
 som till Sonom ser
 och dig dagligt i hans sällskap ger.

Jag nu stutar denna lilla wisa,
 Jesum will jag prisa,
 som mig den här wifat.
 Fastän Marta har nu många syskon quar,
 will jag likwäl gå,
 med Maria stå
 och den bästa delen söka då.

23.

Wårwisa.

Finns af lektor P. L. Laurén intagen i tiden. Smarinen 1851 n:o 30. Den här nedan intagna fullständigare och trognare varianten tillhör Smeds' samling i affrist ur Helena Prings' i Gottböle (Merpes) visbof.

Drifom nu Gud med hjerta, mun och tunga,
 lofwom, upphöjom hans heliga namn,
 nu är den tid, då alla foglar sjunga,
 lös, örter och blommor de alstras nu fram;
 jorden hon grönskar och löswen utspricka,
 alla insekter de blifwa nu qwicka,
 strömmar och sjöar de gifwa sitt gny;
 hela naturen hon blifwer nu ny.

Äck ljusliga tid att skåda solens strålar,
 när hon uti öster uppträder i glans,
 och himlens sky i purpurfärger målar,
 att icke dess like på jorden då fanns!
 Son lysar, uppvärmer den iskalla jorden,
 att kylande wäder, som kommer från nordens,
 måst' wika för solens lifgifwande gång,
 tills astoneu kommer och skuggan blir lång.

Äck ljusliga tid, när solen börjar skrida
 uti det högsta på wår horisont!

Dagen så blid och natten månd' framskrida,
 för köld och för mörker wi äro förskont'.
 De tindrande stjernor sitt ljus mände dölja
 och månen liksom med löja sig hölja,
 och våra planeter ej wisa sin gång,
 och eko månd' swara hwar skallande sång.

Äck ljusliga tid, när åskan börjar knalla
 och blixtarna wirra*), att lusten blir sund!
 Äck ljusliga tid, när regndroppar falla
 och läska den torra och förstiga lund!
 De fyra element sina verkningar göra,
 mot Skaparens wilja de aldrig sig röra;
 men när han befäller, så lyda de snart,
 uträtta hans wilja med hastiger fart.

Äck ljusliga tid, att se de blomstren sköna!
 Salomon i herrlighet war ej så grann,
 äck ljusliga tid, att se det gräset gröna,
 att ögat tillfyller ej mätta sig kan!
 Den, som af detta ej låter sig lära,
 att prisa och upphöja Skaparens ära,
 han wördar wäl aldrig den herrliga magt,
 som sådant har danat och lifwet frambragt.

Äck ljusliga tid, när göken börjar gala
 och liksom förkunna, att sommaren är när!
 Äck ljusliga tid, när swalor till oss tala,
 att jorden nu snarlig sin gröda frambar!
 Wi få oss förnöja på blomstrandande ängar,
 vår lyfnad blir mättad af örtgröna fångar,
 och lärkan hon spelar med mångfaldigt ljud
 och jorden får prydder just liksom en brud.

*) Wirra eller werra skall betyda: fara susande fram, af och an.

Åk ljustiga tid, att se den sköna skogen
 med blomstrande qwistar och löfwen så grön!
 Åk ljustiga tid, när skörden blifwer mogen
 och wi få uppskåra vårt arbetes lön;
 när axen stå fulla med sprickande kärna,
 som Serren till föda åt menniskorna ärnar
 och guldröda bär uppå marken månd' stå,
 som fattiga och rika upphemta få!

Åk, helige Gud, som will oss wäl förnöja
 med så behaglig, förtjusande syn!
 De simmande djur i watten sig nu löga
 och foglar sig sägna i himmelens sky.
 De gråtande barnen de börja nu lalla,
 när sommarens värme på marken dem kallat
 och kreaturen sluppit sitt fängslande band.
 Allt gläder vår åsyn på sjö och på land.

Men låt oss bedja Gud för jordenes gröda,
 att han nu wälsignar vår åker och äng!
 Öy wi nu behöfwa vår dageliga föda
 och allt, hwad som wexer på åker och äng.
 Sif gynniga skördar på åkrar och ängar,
 och låt oss så sägnas af örtgröna fångar!
 Din fotspår nu drype af fetma så rund,
 att wi måge glädjas af dina miskund!

Åk ljustigt och glad, att sådant så ersara
 i detta förgängliga flyktiga land!
 Men om vår lott i himmelen får wara
 och wi så der wistas med palmer i hand
 bland helgonens sälla otaliga skara
 och bära de kronorna fina och klara,
 hwad kan då förliknas wid en sådan fröjd,
 en ewiger sommar i himmelens höjd!

Boetiskt bref till författarinnaus älskade.

Smeds' samling; afstrift ur Helena Pring' i Gottbøle wisbof.

Min utvalda wän och min däjeliga ros!
 jag helsar nu åter till dig
 och beder, att Herren må blifwa dig hos:
 ack! gör du det samma för mig!

Dag hysar de känslorna inom mitt bröst,
 att ingen kan lesiwa förnöjd,
 som icke från höjden kan hemta sin tröst
 samt wänta den himmelska fröjd.

Men om du mig älskar, min utvalda kron',
 ransaka ditt hjerta derom!
 så låt oss först ställas wid nådenes tron
 med böner, med lof och med sång!

Der skall wi begynna wår kärlek och tro,
 der skall wi först kngta wårt band,
 med helgon till wittnen bland englarnes chor
 besegladt af Trälfarens hand.

Medkallom Guds ande och heliga nåd,
 som styrer och leder oss wäl,

som gifwer oss bistånd i råd och i dåd,
 så blifwer vår gerning rätt säll!

Det syns wäl för ögon, som skulle vårt wäld (?)
 af fattigdom blifwa förfördt,
 men ho wet, hwad skatter, som ligga fördold'
 i Fadrens barmhertiga sköf!

Gy säll är densamme, som sätter sin tro
 på Trälsarens milda försorg;
 han bygger wist ingen bedrägelig bro,
 Gud fyller wist upp hans brödkorg.

Ack, kunde jag önska att blifwa så rik
 på själenes utwalda kost,
 att jag kunde blifwa en Abraham lik!
 ty står själen ständigt på post.

Gud låte oss blifwa en Salomon lik
 i wisdom och mycket förstånd!
 Gud låt honom blifwa båd' herrlig och rik,
 fast han ej bad något derom!

Männ' icke den samma Guds godhet och nåd
 för oss wara äfwen så stor?
 fast werlden hon ställer sig mot oss så hård,
 så låt oss ändå fatta mod!

Om jag mig besinnar, så tror jag förwist,
 Försynen kan ställa det så,
 att wi aldrig lida den ringaste brist
 på hwad, som wi månne åtrå.

Jag åstundar weta, min engel så fin,

om hjertat förhåller sig så,
 som jag hafwer rönt utaf ordena din',
 då kan jag din mening förstå.

Om du skulle weta, hwad hjerta jag bär,
 så kunde du wist gråta blod,
 ty fullt utaf kärlek och trohet det är,
 tro säkert mig på mina ord!

Men om du nu swiker och ryggar förbund,
 som icke så stadigt är gjordt,
 så får du mig skåda den dag och den stund
 bortflytta till fremmande ort.

Ty jag har haft wänner båd' fattig och rik,
 men ingen jag hållit så kär,
 ty du är den samme, som är mig så lik
 i tankar och alla begär.

Men jag dig ej tvingar med hot eller lock,
 ej heller med wänligt tal;
 du får wäl göra, som du finner för godt,
 ty tiden för mig är än sal.

Dag skulle då synda i himmelen in,
 om jag gjorde emot min Gud,
 när jag mig påminner med hjerta och sinn'
 Hans ord i det tionde bud.

Men är du beständig och trogen till slut,
 då wet jag att kärleken är
 beständ ifrån Herren, som allt wet förut;
 det onda han noga aswär.

Sack snarlig, betrakta all skapad natur,
 Båd fiskar och foglarna små;
 ja, äfwen af stumma och wilddasse djur,
 så kan du wäl lärdomen få!

De ge nog tillkänna, hwad kärleken är,
 då de mista maken så god;
 männ' icke den menniskohjerta då bär
 deröfwer blir sorgsen till mods.

Wist är det bedröfligt att blifwa försatt
 i fattigdoms usliga stånd,
 men den, som har fått mängen jordenes skatt,
 har möda att hålla sig from.

Wänn' Adam och Ewa fick ära och guld,
 då de fingo hjortlar af skinn?
 Men Herren han war dem så nådig och huld
 och gaf dem i hjertat det in,

att de skulle plöja och bruka sin jord,
 och derutas nära sig wäl;
 ty den, som är lydig hans bud och hans ord,
 han blifwer båd' lycklig och säll.

Sag lefwer i hoppet förnöjder och glad
 och tänker på Josef så from;
 hur mång' han försörjde, som honom tillbad;
 hwad war han wäl i sin barndom?

En moderlös yngling, som bröders förakt
 i fremmande händer bortfald',
 wäl stundom till ära, men stundom förakt,
 han fick dock på slutet stort wäld.

Han blef en herre närmst Konungens tron,
 fick magten i händerna då,
 ty ntas en fattig Israels son
 mång tusen sin näring månd' så.

Den ödmjukt här lefwer förnöjd med sin lott,
 som Herren täcks gifwa försann,
 han har ju fått mer än allt timmeligt godt,
 som werlden gifwer sin' barn.

Till slut jag nu önskar af hjerta och sinn'
 och beder, om nyttigt så är,
 att Herren skall ge oss i hjertat det in,
 att wi må för ewigt bli kär.

25.

Kärleksvisa.

Smeds' samling; ur S. Prutz' i Gottböle visbok.

En älskelig vän uti werlden jag har,
den jag håller hjerteligt kär,
jag aldrig förglömmar den wännen så sin,
förrän man till grafwen mig bär.

Rent hjerta i bröstet jag hysar och bär
förutan all falskhet och list;
så länge som blodet i hjertat är warmt,
så har jag på kärlek ej brist.

Dag är wäl ännu till åren fast ung
att weta, hwad kärleken är,
men aldrig jag sluter dig utur mitt sinn',
jag dig uti tankarna bär.

Krist gifwe, jag lesde i werlden den dag,
då jag singe njuta den fröjd,
att jag singe blifwa din utwalda wän
och med dig så leswa förnöjd!

Kanhända Gud kunde mig hjälpa dertill,
att jag singe blifwa din wän;

Kanhända min ögon' ock torde med sorg
få skåda en ann' i din famn.

Att kärleken är både bitter och söt,
det hafwer wäl mången försökt.
Än gifwer han glädje i hjerta och sinn',
än warder sorgen förökt.

När twenne hwarandra månd' älska med tro,
så är det wist glädje och lust,
men om den ena går från sina ord,
då får strax den andra stor pust.

Den rike har wänner till tusendetal,
som han kan lita uppå;
men den som är fattig, för knappt sinna en;
så månd' det i werlden tillgå.

Att fattigmans barn, som ej rikedom har,
det blifwer af alla försmädt;
båd' höga och låga månd' öka dess qwal,
det hafwer wäl mången förslätt.

Rikedom och silfwer i stället för dygd,
det mången wist wäljer sig ut,
men ofta kan hända, att den, som så gör,
han får sig wäl ångra till slut.

Stor rikedom i werlden jag aldrig kan få,
ej heller den månde åtrå,
allenast jag kunde mitt dagliga bröd
af wår wän i himmelen få.

Säll är wist den menniska, som hafwer Guds nåd

och ställer sig ärligt och wäl,
ty när som han utaf werlden skall gå,
så wäntar han ro till sin själ.

Om du skulle tycka min wän, att jag är
för fattig, för ringa och låg,
så säg mig din mening, om du hafwer tänkt,
att fluta mig utur din håg.

Nog wet jag, du kunde en rikare få,
men se dig dock wisligen om;
låt rikedom icke intaga ditt sinn',
att wälja en ond för en from!

När Adam och Ewa blesw' wigder ihop,
så hade de intet till arfs,
men Gud gaf dem nog, att dem ingenting tröt,
ty han wiste wäl deras tarf.

Det yppersta rådet jag lära dig skall:
sätt först dina tankar till Gud,
och låt dig åtnöja med hwad han dig ger,
så blir du en lyckelig brud!

Han, som allting af intet har gjort,
han skapat har allt med ett ord,
han kan wäl föda ett bi som en hjort.
Hans magt är oändeligt stor.

Om du wore rik, som watten är djupt,
så kan han dig stjelpa ändå;
om du wore fattig, som sparswen på quiff,
så kan han dig hjelpa också.

Låt wara, att rikedom fördömas ej kan
 och fattigdom ej saliger gör,
 men den, som af Herren har fått större pund,
 har mera att ansvara för.

Min wän, jag dig beder, att du wille ta dig
 att betänka allt, hwad jag nu sagt;
 ty äktenskap är ett märkwärdigt ting.
 Tag därför din' tankar i akt!

Jag will dig ej locka, ej tubba, ej dra
 till något, som onyttigt är;
 men det will jag likwäl dig låta förstå,
 att jag dig af hjertat har kär.

War trogen, uppriktig och ärlig, som jag,
 så skall jag dig älska till slut,
 men om det så är, att du icke det will,
 så säg mig din mening rent ut!

Ett uppriktigt ja och ett ärligt nej
 det kallar jag ära och dygd,
 ty äran hon grönskar, när falskheten står
 med nesa, med skam och med blygd.

Nu ändar jag sången och bjuder adjö,
 min wisa hon lider till slut,
 jag är och förblifwer din trognaste wän
 till des man mig döder bär ut.

Adjö, söta engel! Gud ware dig hos!
 Jag sluter dig in i Guds hand,
 Gud låt oss så råkas med fågnad och fröjd
 och sällhet i himmelens land!

26.

Tänkar om äktenskapet.

Både hos Smeds och Maunken.

När som en karl skall fria gå
och söka sig en qwinna,
så bör han wilst wäl tänka på,
hur' han en god månd' sinna.

En qwinna bör ock se sig om,
förr'n hon sitt ja bortgifwer,
att hon en ond ej får för from,
och helt bedragen blifwer.

Snart äkta knuten knyts kan,
men ej så snart uppriswas.
Gud nåd' den qwinna och den man,
som onder make gifwas!

I ensamt stånd helt bättre är,
sin lefnadstid förnöta,
än ha en maka sur och twär,
den mannen dock bör sköta.

Men äktenskap är paradis,
när twenne sammankomma
på hederligt sätt och wis,
som äro hjertans fromma.

En wänlig man stor hugnad har,
 när hustrun städs' är blider;
 en wänlig hustru ängslan har,
 när man som björn framskrider.

Det är fördensfull allra bäst:
 en man, som fria tänker,
 åkalle Gud, som råder mest
 och ger de goda skänker.

Förnuftig hustru gifwer Gud,
 ja, och en dygdig qwinna.
 Den, som sig håller till hans bud,
 kan säkert sådan finna.

När Sleasar reste bort,
 att söka Isak maka,
 sin Gud han bad då allra först —
 han wille ej försaka't —

att gifwa lycka till det verk,
 han skulle företaga,
 han trodde, att den Herren stark
 bäst sådant kunde laga.

Om du ser blott på sköner hy,
 så wäljer du helt illa:
 ty skönhet är en ungdoms sky,
 som ständigt ej står stilla.

Men är en mö och wänlig, from,
 desf like man ej finner;
 ack lycklig är den mannen, som
 en sådan maka winner.

Allenast på det röda guldet
 sin giftotankar fästa,
 det utan twiswel är den mull,
 som narrar nu de flesta.

Men är en qwinna from och wis,
 så bör hon framsför guldet
 ha ära, värde, lof och pris;
 stor sak i kära mullen!

När som han hafwer öfwerlagt
 med bön om lycklig qwinna,
 så må han ärligt gå på jagt,
 att han må henne winna.

Om ja han bör beflita sig,
 att han må blifwa wärdig,
 men ock förnöjd, frimodelig
 han kan sig hålla färdig.

Är saken Gudi anbefald,
 han modet icke fäller,
 ty till hans bästa Serren allt
 bäst wet och lyckligt ställer;

han deraf wisligt tänke så:
 det war ej min Guds wilja,
 att jag till maka den skall så;
 så Serren wet åtskilja.

När som en man tillbjudes dig,
 o, qwinna, du ej hasta
 med ja ell' nej, besinna dig
 och något litet rasta!

Oy hwilkendera obetänkt
i munnen ord framförer,
kan sedan få sig sådan skänkt,
som hjertat ofta rörer.

Gack först till Gud och fråga råd,
ty han kan hjertat röra,
bed honom af all hjertans grund,
han will din' tankar föra

till det, hwaraf han äran har
och du en ewig fromma;
du fråge sedan mor och far;
låt friaren så komma!

Är han gudfruktig, dygdig, from,
en sådan slytsla kläder,
som hjertat ditt wäl tycker om
och på det högsta gläder,

så neka ej, hwad du will ha,
låt karlen icke klämta,
säg honom rent ett redligt ja!
det är ej wärdt att skämta.

Men tycker du om honom ej,
så säg, o, kära qwinna!
då utaf hjertans grund helt nej,
tänk ej, du är gudinna,

för hwilken han bör sina knän
så ganska ofta böja!
Gud kan ock de höga trän
i sinom tid nedböja.

Ett trofast ja, ett ärligt nej,
 det bör ju ingen lasta.
 I synnerhet så skall man ej
 i sådant mål framkasta

Skrymtaktig' ord, ty Gud wet wäl,
 hwad bor uti ditt hjerta.
 För falskhet får du, stolta själ,
 förnimma mycken smärta.

Till slut må önskas hjertelig:
 Gud gifwe allan lycka,
 den ärligt tänker gista sig!
 Låt s—n aldrig rycka

den ädla enigheten bort
 ur deras sälla lefnad,
 att jemmerns tid må blifwa kort,
 men ewig deras trefnad.

27.

Den tid du tänkte mig att få.

Ur Smeds' samling. Synes framfalladt af en bortwisad friares dåliga uppförande; borde således tillhöra en tidigare period i författarinans diktning.

Den tid, du tänkte mig att få,
 så var du som en ängel.
 Men när jag gaf dig nej derpå,
 så blef du som en bängel.
 Ditt ormagift du sprutar ut
 för alla, mig att banna,
 men i din egen onda truf
 skall dina bannor stanna.

Det hjälper aldrig skämma den,
 som sig ej sjelfwer skämmer.
 Jag har ock mången trogen vän,
 som mig i grunden känner,
 som aldrig tror ditt onda snack,
 som djefwulen ingjuter
 ibland det liderliga pack,
 som nu ditt sällskap njuter.

Det stannar wäl, det hoppas jag,
 då du får frukten skära;

det kommer wist engång den dag,
 som dig skall bättre lära,
 då du måst' sjelfwer dricka ut
 den skål, som du mig skänker;
 ty brinna skall det onda krus,
 der afundselden blänker.

Därwäl, min wän, och war förnöjd
 med dessa enkla rader!
 det är min högsta lust och fröjd,
 att jag ej wänskap hafwer
 med en så liderlig bandit,
 den jag ej wille äga,
 om än han skulle med all flit
 mig guld och silfwer wäga.

Bön om tröst och hjelp.

Ur Smeds' samling. Stycket är en bit lidandes historia ur författarinnans eget lif. Texten af den bitsett, hon medfände till pastorn, klagande sin nöd, är i hehåll och bekräftar det upprörande förhållandet.

Gud Fader, min nådige Herre!
 jag kommer och klagar min nöd,
 som alltid blir värre och värre
 och månd' förorsaka min död.

Af alla, som jorden månd' tråda,
 kan ingen begripa min sorg.
 O Fader, mig värdes benåda
 och war mig en wäldiger borg!

Om berget wor' lagdt på mitt hjerta,
 jag tror det ej wore så swårt
 och gjorde så grufwelig smärta,
 att tårar skull' rinna så hårdt.

En annan bedragit min make
 och tagit hans hjerta helt in,
 och jag — jag handteras tillbaka
 med hårdt och med grufweligt sinn',

Min ålderdoms bräckliga hydda,
 som skrider till sextio år,

den borde af mannen beskyddas,
men bördan han lägger så swår,

att jorden kan sucka och gråta,
som måste mottaga min tår.
Gud hjelp mig alltsammans förlåta,
förrän jag skall läggas på bår!

Hans odugd och skamliga gerning
förförer mitt dagliga bröd.
Swår skall jag då sinna min näring?
jag förjer till bleka min död.

Allt hwad han mände förtjena,
förförer hans sköka i rus.
Jag sitter der hemma allena
med hunger och sorg i mitt hus.

Jag wet min skyldighet wara
att älska och lyda min man.
Min dagliga nöd och fara,
gör att jag omöjligen kan.

Min' barn måst' ofta begråta
sin faders wanartighet stor,
de torra min' kinder, så wåta,
och be mig att samla mitt mod.

Jag wet, jag är gjord till att lida,
min wärk är alltid för mig.
Med Dawid får jag så qwida,
men Herre, förbarma nu dig!

Jag är så af ängslan betagen,

att jag nu ej mera förmår
 mig kläda och föda för dagen,
 ty länderna häfwande stå.

Jag borde wäl följa min wana
 och klaga för Gud, som Han bjöd;
 men kanske att detta kan bana
 en wäg till hjelp i min nöd.

O, säta benådare kära!
 jag beder Dig allt för Din död.
 Jag will nu utspida Din ära,
 om Du mig will frälssa ur nöd.

Den kalken så hafwer jag smakat,
 allsedan jag fäste en man,
 mång' hundrade nätter jag wakat
 och wäntat en straffande hand.

Jag wore wäl nöjd till att lida,
 tills Herren förlossning mig gaf.
 Men barnen så ömklingen quida
 och wänta för hastigt min graf.

Om pastorn min klagan skull' sprida,
 så har jag förwerkat mitt lif.
 Det är nu mig bättre att lida,
 än dagligen wara i strid.

Om Herren nu wille mig kalla,
 att ta' mig i rolighet in,
 så skull' jag de orden framkalla:
 Gud, öppne de wrångwisas sinn'!

Fylleriwisa.

Ur Rancens samling, i hvilken ock melodin finns upptecknad i notskrift. I samma samling, likasom äfwen i Smeds', finnes desutom en mycket fragmentariskt uppteckning. Sången skall wara författad dels af anledning, att författarinuans man varit begifwen på starka drycker, dels till warning åt andra. En sjerde uppteckning är den widlyftigaste. Den här meddelade omfattar 15 strofer, af hvilka 12 äro gemensamma med de i den sjerde uppteckningen, som inalles har 18, och således 6, som saknas i denna. Strofernas ordningsföljd är litet olika. Företrädet twiswelaktigt.

En ny wisa will jag sjunga;
 Kom och hör,
 ni som hör,
 gamla med de unga,
 som sig want begären följa!
 denna sång,
 fast ej lång,
 skall ej er lefnad dölja.

Bränwingsguden han tillbedes,
 kropp och själ,
 satans träl
 helwetseld tillredes.
 Dit all' drinkar' skola fara,
 som ej gjort
 någon bot,
 kulan het månd' wara.

Suparn glas på glas utfömmar.
 Kulan het,
 drinkarn fet,
 fan sin fiek berömmar.
 Syndarn super, satan skattar,
 skyndar på:
 låt då gå!
 han sitt rof högt skattar.

Sör på! hwad jag will förkunna:
 fylle-as,
 bränwingsglas
 will du ej mer försumma,
 fast gråhår ditt hufwud höljer.
 Grafwens fält
 nära ställdt!
 Satans list' du följer.

När som bränwin är i krogen,
 är du rik,
 ingen lik,
 fast med tomma magen.
 Ack! när du ej mer har pengar,
 det är sant,
 mången pant
 du på krogen lemnar.

Bränwin kan ej skada göra,
 säger du,
 men se nu!
 domen skall du höra:
 "drinkar'n får ej salig blifwa";
 det är swårt,
 låter hårdt,
 skriften mänd' så skrifwa.

Strögarn skall dig följje göra
 till den ort,
 der du fort
 domen skall få höra,
 och den swära kalk uttömma,
 som ej skall
 blifwa all,
 du den dag ej glömma.

När som sabbaten inträder,
 står du opp
 i fullt lopp,
 hastigt dig påkläder,
 och till krogen sedan skyndar
 strax derpå,
 rus att få,
 ack, hwad du då skyndar!

Skyndar'n sofwer, satan waggat,
 skjuter in
 i hans sinn'
 sina törneflaggar,
 säger: du skall supat mera
 war ej sen,
 ej allen',
 du skall söka flera!

Tänk, hwad hustru, barn få lida
 för ditt rus,
 i ditt hus
 med mång' tårar quida,
 tänka så: nu kommer swinet
 som ett as,
 rys och fas',
 ragland' af bränwinet.

Med sin risna kropp och kläder
 kommer han
 som en f—n
 och i huset träder,
 låter se, hur' trasor hänga,
 stygg och arg,
 som en warg,
 hustru, barn att dänga.

Äj, äj, fyllhund! hwad du super,
 byxor slår
 om din' lår
 såsom komma pukor.*)
 Garmen uti magen wrålar,
 när du lat
 utan mat
 går omkring och skrålar.

All förtjenst wi'll drinkarn swälja,
 barnen små
 måste gå
 och i hungern qwäljas.
 Fast han saknar bröd i huset,
 boning trång,
 hungern mång',
 går han jemnt i ruset.

Äj, äj, då skall piskan wara;
 ryggen lång
 huggen mång'
 skall du då erfara;
 sedan uti stocken sitta,

*) Påf = knifslida; af det sista ordet puukko.

alla man,
dig till fram,
skola på dig titta.

Sist till Sweaborg att böta:
bultar på,
kärnan går,
att kron-fyfskan sköta.
Och så slutas wisan sköna,
hon är sann,
hedersman,
du bör mig belöna. *)

*) De tre stroferna här ofwan, som saknas i den fjerde uppteckningen (från Pörtom) äro stroferna 8, 9 och 10. De i dess ställe här och der inströdda sex äro, utan att man med säkerhet kan bestämna deras plats, af följande lydelse:

Wältrar som ett swin i träcken
utan fram.
Rusar fram,
höljd (?) med satans tecken.
Solens uppgång led han skådar;
dagar lång',
nätter mång'
satans sigar trådar.

Tänk på, när du således dricker
dagar lång',
nätter mång',
hjerat liksom spricker.
När det börjar så att swälla,
bränwinskank
gör dig wank,
börjar du att gnälla,

ångrar, att du således syndar;
 strax derpå
 mänd' du gå
 och till krogen skynda.
 Satan dina länkar binder
 på allt sätt
 ganska lätt,
 till att göra hinder.

Stackars fylldhund! du tillreder
 pinan svår,
 när du går,
 satans bild tillbeder.
 Själen din i bränvin drunknar,
 arme man!
 utan skam
 du dåraktigt tänker.

Men nu, medan lusten warar,
 tänker du:
 jag skall nu
 bränvin icke spara;
 jag skall sup' så lång' jag orkar,
 då min tid
 uteblir,
 hals i graf får torka.

Si, hoj! när som tarmen gnäller,
 du burdus
 i ditt hus
 uppå hustrun skäller.
 Maten skall hon strax framskaffa,
 fast hon har
 intet qwar,
 annars vill du straffa.

30.

Om ett barn utom äktenskapet.

Finnis i Smeds' samling. Uppteckningen är af K. F. Wester.
Stycket föranledt af en tilldragelse i orten.

Ack, hör du unge kavaljer,
hwad jag dig säga må!
af wänligt hjerta jag dig ber,
gif noga akt derpå!

Tänk på ditt späda barn, jag ber,
som mistat har sin mor!
Sin fader det dock aldrig ser,
fast han ibland oss bor.

Det aldrig smakat modrens bröst,
ej heller rönt des samn
och aldrig hört sin faders röst.
Hwad swärar' wara kan?

En tiger är wäl mycket grym,
men ej mot ungar små;
han gifwer dem ett säkert rum
och låter födan få.

Men den i kristendomen bor,
 kan så förhärda sig,
 fast han wid Herrans altar swor:
 min Gud, jag tror på dig.

De tårar, barnet fälla må,
 de drabba säkert dig,
 och dina efterkommande
 allt intill sjerde led.

Och skulden till des moders död
 war hennes sorg och we,
 och när hon war i största nöd,
 måst' lifwet änad sig.

Din' smickrande och falska ord
 bedrogo henne wist,
 som aldrig uppå denna jord
 då lidit någon brist.

Om sanningen fick komma fram
 och aldrig falskhet war,
 så skull' du komma uppå fram
 och hela barnets far.

Men bättre är för dig, min wän,
 bekänn ditt brott, jag ber,
 i tyghet och i stillhet än
 för den, som saken rör!

Så vittnar nu ditt eget bröst,
 att du den rätte är.
 Swar tänker du att finna tröst,
 när Gud ditt lif affkär?

Tag du då hjertligt den i famn,
som du förskjutit har,
om du skall komma lyckligt fram
i himlen ren och klar!

Tänk på den spädas röst och ljud,
som du förskjutit har!
De siga dagligt upp till Gud,
som är en verklig far.

Tag dig till vara uti tid,
jag ödmjukt beder dig,
om du vill hafwa jordisk frid
och winna ewigt lif!

Du hade ej bort lyda den,
som dig afrådit har,
men varit trogen mot din wän
och en rättfönnig far.

På fattigdomen räknar du
och på en okänd brist.
Gud träffar dig sju gånger sju,
det bör du weta wist.

Räck barnet rättwis hjälp, jag ber,
att det ej lider nöd!
dets suckar Herren alltid hör,
ty modren är nu död.

31.

Smädesång.

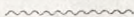
(Fragment.)

Smeds; efter diktering af Anna Stina Proft i Petalaks.

I Merpes fins en ulfwer stegg,
 som Solmen heta må,
 och hwar han står sin' ramor in,
 der gör han djupa sår.

Han tar bort båd' korswar och skinn,
 han tager, går och spår.
 Bli'r han ej mä'tt af korswar och skinn,
 så dricker han uppå.

Den fattiga så plågar han,
 som fan han plåga' Iob;
 den rika han wäl gästa kan,
 som dricker kaff' och todd'.

Bondwisa.

Ur Smeds' samling. Den invecklade versbyggnaden tyckes hafwa öfverwäldigast skaldinnans gehör, och, ehuru några lättare aflägsnade knaggligheter undanröjts, återstå tillräckligt många ändock. Sångens uppkomst (se biogr.) förklarar och det bristande jemmodet. I Kluckens samling finnes en förkortad och förderfwad variant, upptecknad i Wörrå.

Kom, Hanna, goda drengar och hör uppå min ord!
 så skall ni så höra, hur' bonden plöjer jord;
 och huru han handlar från waggan till graswen
 och hur han trakterar båd' natten och dagen,
 att pina och matta ut tjenarens kropp
 och suga dess blodsdropp från tå och till topp.

När bonden går att lega sig piga eller dreng,
 den bästa kilmössan han mände utåt wänd'.
 Han wisar sig ödmjuk för dig och för alla,
 liksom han hade ej lefwer, eller galla.
 Han lofwar att wara uppriktig och bra,
 men om han det håller, det får man bli war.

När bonden om morgonen tidigt mände uppstå,
 han lagar sitt legfolk på arbetet att gå.
 Han frågar ej efter, hwad frukost skall blifwa,
 till dess att han fått halfwa dagen fördrifwa,
 och klockan så ställer han alltid förwändt,
 om morgonen tidigt, om aftonen sent.

Och när som ändtligt frukost en tjenare skall få,
 med ströming och surmjölk trakteras han då;
 men bonden behagar i kammaren gånga,
 der har han wäl bränwin och rätterna många,
 han äter och dricker det bästa han har,
 den derpå akt gifwer, han blifwer det war.

När som bondsonen har en ålder af tre år,
 får tjenaren fälla för honom mången tår,
 i det han begynner att sqwallra och tjuga
 för sina föräldrar i och utom stuga,
 när tjenarn skall taga sig saltfisk och bröd,
 att han ej af hunger och matthet må dö.

Och när tjenaren ute på arbete skall gå,
 då följer bondsonen och ser deruppå,
 hur' man sig förhåller på lediga stunder,
 eller i sitt arbet' gör saltfisk derunder.
 Allt sådant i bondsonens hjerta nu bor,
 så han hushållar, till dess han blir stor.

Men när som bondsonen ut på arbete skall gå,
 den lättaste sysslan han sig utväljer då;
 men tjenaren stadnar wid swåraste syttan,
 på honom församlas en fasetlig bytta,
 att han må försmälta af hunger och nöd,
 han önskade gerna, att han wore död.

Och tjenarene måste då som fångarne gå,
 i hwad nöd och hwad sjukdom dem kommer uppå,
 i köld och i regn och i alla stormwäder
 de litas och riswas till kropp och till kläder,
 han släpper wäl ofta från bandet sin hund,
 men tjenaren stackarn ej slipper en stund.

En bonde skulle mera kunna gifwa sig tid,
och konsten kunde ofta wisst wara i frid,
om han denna uträkning ej skulle hafwa,
att wilja de tjenande ständigt bedraga,
men derfor' så när *) han ej hwila en stund,
han löper från bordet med betan **) i mun.

Och bonden han sätter sina hästar uti stall,
sina oxar så för han på ängen i wall,
men tjenaren mände för plogen han spänna;
då lär man först böndernas redlighet känna,
och fattigmansbarnen de weta det bäst,
som hafwa nu tjentat de bönderna mest.

När lördagen skall inträda och weckan blir all,
då har han så mycket, som ännu göras skall,
att natten går ut med arbete och smärta,
när jag derpå tänker, så ryser mitt hjerta.
Söndagen han hwilar i frid och i ro,
åt Gud han ej wisar ej kärlek, ej tro.

Men om det honom likwäl skulle hända en gång,
att han uti kyrkan mänd' uppslämma en sång,
så är den med sömn och med tröghet beblandad,
och all god tanke till intet förwandlad,
han sitter och betraktar allt, hwad han gjort,
och hwad han i förflutna weckan har sport.

När till hemmet han kommit, han sig lägger i säng,
går sen och betraktar sin' åker och sin äng',
sin sabbat han mände sålunda förakta,

*) Nå = hafwa tid, hinna, mest med förnekningssord.

**) Bet, best. form: betan = bit.

och ej efter annat än penningar trakta.
 Han söker att blifwa som Salomon rik,
 men blir derigenom en tiggare lik.

Förmår han något skinna, förmår han något få
 utaf alla dessa, som honom tjena må,
 han söker, han aktar, han siker, han traktar,
 att han kan insåla de styfrarna små,
 som tjänarn behöfde och wist borde få.

Men engång när som blodet skall kräfwat utur hand
 på alla de snåla och giriga i land,
 då lät det wäl blifwa rätt många röd' droppar,
 som de hafwa sugit ur tjänarnes kroppar,
 de wille då gerna dem gifwa igen,
 men då är för sent och ett ewigt eländ'!

Kom hit nu, hör du bonde, att mig höra uppå,
 hwad för ett bref till affked dig nu gifwas må!
 här har du din lexä, här har du din heder,
 här har du ditt beröm, en skön orlofsedel,
 ack, om jag kunde trycka med jernstylar stark'
 din lefnadsbeskrifning på femtio ark!

Den flitige bondens lof.

I Smeds' och Randens samling.

Sjunges som: "Statt stilla du yngling" o. s. w.

Den, som af jorden sig redeligt vill föda,
han måste arbeta, samt plöja och så,
och icke så rädas för oro och möda,
och icke med lediga händer så gå,
se myrorna små, hur flitigt de gå,
sin' högar att öka så stor de förmå.

Besinna du detta, du later och leder,
som sitter så gerna med handen i barm,
och sedan dig mat af den rika utbeder,
och skådar hans förråd med oro och harm!
ty när du är ung,
är bördan dig tung,
och när du blir gammal, ej mat får din mun.

Se på den trägna i kärr och i mosfar,
se hur' han arbetar, han plöjer och sår!
När fältet står färdigt att fylla hans påsar,
så har du dock intet, ehvart du än går,
fast marken är stor,

på hwilken du bor,
din lättja är större, än nästn du tror.

När swetten månd' rinna från odlarens panna,
så sätter han stängsel för hunger och törst.
Han wet, att de orden de äro wisst sanna,
att dråsan*) blir större hwar skördande höst,
och när han då får
mång' tunnor i lår,
så andra förtjena, som något förmå.

Den rike han mättar mång' hungriga magar
och gör då en gerning, som alltid är god,
när han i sin ungdom så wisligt månd' laga,
att han kan med gynnighet duka sitt bord
och gifwa dem bröd,
som lida stor nöd.

Han borde ju prisas ock efter sin död.

Swad skulle wäl Herren wälsigna i länder?
hwar skulle wi sinna vårt dagliga bröd?
om icke den slitige arbetarns händer
uppryckte de forswor, som ligga i öd'***).
Hur' sänge wi mat,
uppå våra fat,,
om alla skull' wara så stela och lat'?

Men kom och beskåda de sälten så sköna,
som förr hafwa warit en ödiger mark!
Du skall med förundran då hastigt så röna,
hur' det nu har blifwit så herrliger park.

*) hög af fäd på logen.

**) ligga öde, obrukade.

Ja, arbeta på,
 du kraster månd' få,
 så skall och moraset wist blomstrande stå!

Då få och mång' andra förtjena sig föda,
 som eljes ej hafwa sitt dagliga bröd,
 om alla skall' bruka sin flit och sin möda,
 så råkte ej landet i brist och i nöd.
 Arbeta då på,
 du, som kan förmå!
 af Herren så skall du wälsignesse få.

En flitig arbetar', som föder sig redligt,
 kan icke förglömmas af Herren vår Gud;
 om han uti kärlek helt nyktert och fredligt
 will älska sin nästa och lyda Guds bud,
 och sköta sitt kall,
 sig wakta för fall,
 så är han en krona för menniskor all'.

Men hjelp och de fattiga efter förmåga,
 när du har fått gäfwor af Skaparens hand!
 Wälsignesse skall dina kappar uppråga,
 och du blir belönter med ärones krans.
 Din flit är belönt,
 det hafwer du rönt,
 men hjelpa i nöden är mera än skönt.

34.

Barnbön.

Meddelad af Randen. Har varit af lektor E. E. Laurén intagen i tidningen Sömarinen 1851, n:o 52.

Kom, o ljuswa barnawän,
ofs Din andes nåd förlän',
ofs, som lära skall Ditt ord,
att desz werkan warder spord!

Gif ofs kraft af höjden ner,
att wår bön med andakt sker,
stärk wårt minne, gif ofs nåd,
gif ofs nåd och goda råd!

Var Du sjelf wår lärare
och en stark regerare!
då har satan, trots sin list,
alla sina krafter mist'.

Gif wälsignelse och nåd
uti alla råd och dåd!
Gif ofs dagligt bröd och must,
till ditt ord en stadig lust!

Wattna här Din wingård sjelf
med Din nådes rika elf,

att Din' plantor triswas må,
de der i Din wingård stå!

Lof ske Dig af hjertans grund!
Allaf späda barnens mun
Du Ditt lof fullkommat har,
och det gläder englars skar.

~~~~~

Utskrift af den af H. M. Kongen bevilgade Penningstiftelsen för att underhålla en skola för fattiga barn i Stockholm, 1789.

Den af H. M. Kongen bevilgade Penningstiftelsen för att underhålla en skola för fattiga barn i Stockholm, 1789.

Den af H. M. Kongen bevilgade Penningstiftelsen för att underhålla en skola för fattiga barn i Stockholm, 1789.

Den af H. M. Kongen bevilgade Penningstiftelsen för att underhålla en skola för fattiga barn i Stockholm, 1789.

Den af H. M. Kongen bevilgade Penningstiftelsen för att underhålla en skola för fattiga barn i Stockholm, 1789.

Den af H. M. Kongen bevilgade Penningstiftelsen för att underhålla en skola för fattiga barn i Stockholm, 1789.

Förmaning för barn.

Ur Smeds' samling. Hör säkert till författarinnans stolwerksamhet.

Kom och hör min lilla vän!
 vill du gå till himmelen,
 skall du bedja Jesum kär,
 San dig rätta vägen lär.

Werlden dig förföra kan,
 om du intet håller an
 ifrån dina spåda år
 i ett träget faderwår.

Du har gjort ett stort förbund,
 bryt nu detta ingalund!
 ty du uti dopets flod
 blef en Jesu vän så god.

Ännu är du Jesu brud,
 men förgäter du din Gud
 gråta englar öfwer dig,
 satan ler så innerlig.

Låt ej werlden locka dig,
 till att wandra hennes stig,

han förleder många små
till att breda vägen gå.

Håll din bok af hjertat kär!
Om du henne flitigt lär,
blir du mycket from och wis,
Slipper in i paradys.

Söm nu denna lilla bok,
tills du blifwer stor och klok,
att du kan den rätt förstå,
och den eftergörver så.

36.

Barnafång.

Smeds' samling. Tillhör den pedagogiska verksamhetens tid; reminiscenser från annat håll.

O Gud, gif oss din nåd
i all vår råd och dåd,
som nu ditt ord skall lära!
Du värdes oss beskära
ett godt förstånd och minne,
ett fromt och dygdigt sinne!

När vi som plantor små
uti din vingård stå,
låt oss som rosor grönska
och intet annat önska,
än, hvad som Gud behagar,
i alla våra dagar!

När vi till bords nu gå,
din godhet njuta få,
wälsigna Gud vår föda
och hela jordens gröda!
Sif bröd till kroppens styrka
och nåd att kunna dyrka

vår milde barnawän,
 som bor i himmelen
 och skådar af det höga
 med mildt och nådigt öga
 på sina plantor späda,
 som för Hans ansigt' träda!

~~~~~

~~~~~

~~~~~

37.

Tiggargossen.

Ur Smeds' samling. Ämnet torde i den poetiska litteraturen icke
wara behandladt första gång.

En gosse omkring åtta år
han miste far och mor.
Att föda sig han omkring går,
hans sorg war ganska stor.

En winterqwäll han ilar sent
emellan mången gård,
herberge sinna war förment,
ty alla woro hård'.

Sin lilla säck han på sig tog
och gick ur samma by.
Ej annat råd för honom war,
än hwila uppå snö.

Han suckade så ömkelig
och fällde mången tår.
Han sade: säll och lycklig de,
wid brasan sitta får,

de barn, som mätt och warm så gå
i säng att sofwa sött!

men jag på drifswan ligga må,
fast hungrig swag och trött.

O Herre, tag mig snarlig bort
att råka far och mor!
gör himlawägen för mig kort!
min nöd är allt för stor.

Han hastar snart till fadrens graf
att lägga sig derpå,
och sedan snarligt flumrar af,
ej köld han kände då.

En ängel hwit med himmelss glans
bredwid hans sida står.
Han binder då en herrlig krans
och sätter på hans hår.

Den krausen såg wäl hwarje man
att den så herrlig war,
men räckte någon dit sin hand,
att swinna war han snar.

Lik en förbleknad blomma säll
hans ande hädangår,
och engeln skyndar med hans själ,
der han nu hwila får.

Sel hwad en trägen bön förmår
för den, som wärnlös är,
när hon utaf allt hjerta går;
ty Gud har barnen kär.

När de hårdhertade fick se

hans lik på fadrens graf,
 så ropie de: ack we, ack we,
 wi ej herberge gaf.

Der låg wäl kroppen stel och kall,
 men själen är hos Gud.
 O menniska! du weta skall,
 att lyda Herrens bud,

som har befallt dig göra godt
 emot wärnlösa små.

Du, som har men'skohjerta fått,
 du borde det förstå.

Tänk, när du hädan skall engång,
 då Lukas himlens dörr;
 i pinan blir en ömklig låt
 och ingen dig bönhör.

Skapelse och syndafall.

Ur Randens samling.

Har du nu aldrig betraktat Guds under,
 så stanna nu litet och lyfsna på mig!
 Sakta ditt buller, bli tyst några stunder,
 så skall du nu något så höra och se:
 hwad Herren har gjort
 båd' litet och stort,
 Skaparen till ära allt, hwad han har gjort!

Uppå sex dagar Gud allting har skapat:
 löf, örter och blomster samt hwarje grässtrå.
 Adam och Ewa till fröjd och till fromma
 i paradiset sattes glädje att få.
 Den lag och det bud,
 som af Herren wår Gud
 gafs Adam och Ewa, war idel fröjdljud.

Men ormen, den lede, som djefwulen hade,
 misunte wår Adam den glädje och fröjd.
 O, Ewa! Ewa! till qwinnan han sade:
 nå, ät du af äpplet, så blir du upphöjd!
 Hon lydde hans bud
 och bröt mot sin Gud
 och ät utaf äpplet och miste sin skrud.

Hvad skull' de göra? de stannade wakne;
 miste sin glädje och salighet med hast.
 Guds röst de hörde: hwi stån ni nu nakne,
 hwart för' eder kläder, hwart för' eder prakt?
 Om sikonaträd
 skylde deras knä,
 så skyldes ej synden och brottet dermed.

Förbannelse blef nu affkedspredikan,
 förbannelse blef deras resebetyg.
 Ifrån paradiset måste de wika,
 miste all glädje och salighet och fröjd.
 På jordenes bång (?)
 de fingo sin gång,
 sig kläda och föda i nöd och i twång.

O, ewige Gud, hwad du likwäl war nådig!
 Du lofwade oss utaf qwinnones säd
 en, som skulle oss frälssa af all wåde
 och ofskyldigt hänga förbannad på träd,
 ty sonen så kär
 Du lofwade här,
 att bota all skada, som Gwa bedref.

Jesu födelse.

Ur Smeds' uppteckningar. Det bär ej wäcka undran, om författarinnans olärda tro ej alltid stulle precist uttrycka dogmatiska enskildheter.

Wälsignade dag
 med nöje ser jag,
 du träder nu in,
 ofs den wälsignade stund att påminna,
 då budskapet kom
 och sade: nu föddes Guds helige son.

Du Betlehems stad!
 war icke du glad?
 Wistst mätte du wäl,
 som fick mottaga fridsfursten så säll.
 I krubban på strå,
 der lades en herre, som ingen försmär.

Swad glädje det war
 bland englarnes skar!
 Swad fröjd i Guds chor,
 att herdar fick höra den glädjen så stor,
 och båda de män,
 som söga det trodde i Jerusalem!

Ack, undersam werld!
 besinna din stånd,
 som redan den tid
 ej wille mottaga din Frälsare blid,
 fast städer och stoff
 du igenom hans nåd har uppbyggda fått!

Wälsignade stall!
 det gläder oss all.
 Du tog ju emot
 den hjälten, som troner bör' falla till fot,
 fast prakttrum i stik
 en sådan wälgerning ej göra då stik.

Sj englarne klar'
 strax redo då war,
 att båda den fröjd
 bland herdar, som gingo med boskap förnöjd,
 att frälsaren Krist
 war födder i Betlehem säkert och wist.

Fyra tusen år
 profeterne spår,
 att hjälten skall kom';
 den ewige sadren skall föda en son.
 Nu war samma stund,
 men wäntan beredde ej honom stort rum.

Bland åsnor och nöf
 en hwila så söf
 wår Frälsare stik,
 som håller all werlden i ordning och stik.
 Han war dermed nöjd,
 att englar och herdar bebåda den fröjd.

Han kom ej med prakt,
 men hafwer stor makt.
 I tyfthet han kom,
 som engång skall föra allmännelig dom.
 Han låg då wäl späd,
 men engång så skall han all saliga gläd'.

Så jublen nu då,
 båd' stora och små!
 Mid krubban så trång
 der skola wi sjunga en ny fröjdesång.
 Swem ligger då der?
 Do hjelten Jehowa, som frälsaren är.

Swem ledde de män
 till Jerusalems
 från österländsk ort?
 Det gjorde en stjerna, som wi ha förspört.
 Hon gångar wäl långt,
 men stadnar dock öfwer det huset så trångt,

der Frälsaren låg.
 De hade stor håg,
 att se denne kung,
 fast han uti lindan låg späder och ung.
 De woro så wis',
 att de wille gifwa den nyfödde pris.

De skänkte wäl guld,
 men woro så huld,
 att Herodes ej
 fick weta monarkens upprinnelse, nej.
 De foro en spång,
 som tyrannen icke fick weta en gång.

De gingo med fröjd
 och sjöngo förnöjd
 halleluja, pris,
 att de singo skåda den Herre så wis,
 som himmel och jord
 så herrliga danat allena med ord.

Nu låter oss gå!
 att äfwen wi så
 uppsöka den ort,
 ty stjernan oss leder till himmelens port.
 I all ewighet
 så barnet wi skåda i stort majestät.

Vår tid är ej lång,
 att lära den sång,
 som wi skolom der
 i ewighet sjunga bland himmelens här.
 Så skyndom oss då!
 se, brudgummen väntar och bröllopet står.

Si sira den fest,
 då himmelens gäst
 på jorden kom hit,
 att bjuda oss alla med kärlek och lit.
 Han wille sjelf gå
 och wara den stjerna, som wi följa må.

Åh, ljussiga tid!
 Han kom ju så blid
 och helsar oss så:
 nu will jag er låta min kärlek förstå.
 Så nedrig jag är,
 jag likwäl det herrliga budskapet bär,

att tiden har nått,
 som profeter spått.
 Det botas nu skall,
 som Fadren oss sade wid människors fall.
 Den säden jag är,
 som satan skall krossa med hela hans här.

Äck lustigit mod!
 Swad helsning så god!
 Det gläder mitt bröst;
 jag aldrig har funnit så ljustiger tröst.
 När synden gör twång,
 så får jag till Frälsaren taga min gång.

Du äro wi fri;
 se lammet! kom se!
 som borttog vår skuld
 och är oss nådig, så wänlig och huld,
 att aldrig wi kan
 tillfyllas begripa vår frälsareman.

Så kom nu då hit!
 jag längtar med sit;
 och blif nu min gäst,
 att wi må få hålla en ny fröjdesfest!
 Dåt hjertat få bli
 den krubba, som du nu will hwila uti.

Du klappar ju på
 och will ju ingå.
 Så öppna då sjelf!
 Ingjut dina strömmar ur nådenes elf!
 Säll nattward med mig,
 att jag må få hålla den ewigt med dig!

40.

Julwisa.

Finns i Smeds' och i Randens samling. I den sednare tillika
uppteckning af melodin i notskrift.

Guds son är född i Betlehem på denna dag
 efter Guds eget wälbehag
 och worden kött. Af blotta gunst och nåde
 är han oss sänd till hjelp och tröst,
 och hafwer från all wåde
 all werlden återlöst.

Ak himla-bud af englar och härskarorne
 förkunna frid på jordene
 och prisa Gud med rena englatungor
 med harpor och basunaltjud,
 ja hjerteligt lossjunga
 och prisa Herren Gud.

När englarne betygade sin stora fröjd
 och sjöngo Gud i himmelshöjd
 med glädje stor, då är den aldrig wärdig,
 att nå'n sin ega mål och ljud,
 som nu ej wore wärdig,
 att lofwa Herren Gud.

Ack kärleks Gud! när jag din godhet tänker på,
 mitt hjerta billigt brista må,
 ack kärleks Gud, som så har älskat werlden,
 att du dig sjelf i döden gaf
 och undergick den färden,
 att helga så vår graf!

Ack hjertans fröjd! nu låt oss alla wara glad'
 och med de herdar gå åftad
 med hjertans fröjd och följa Sjernan ester,
 som är vår Guds ords klara ljus,
 på wägen jenn och rätter
 till Serrans helga hus!

De wise män och hedningar af österland,
 som kommo ifrån Midian
 till Betlehem, uppläto sina häfwor
 med största hjertans rörelse,
 och skänkte honom gåfwor,
 guld, mirrham, rökelse.

Välkommen hit, min Gud och bror, min själawän,
 till jorden ifrån himmelen!
 Välkommen hit! fast dina lemmar späda
 i krubban lades ned på strå,
 will dock din käre glädjas,
 hwar han dig skåda får.

Din nedrighet skall göra mig i himmeln rik
 och dina hel'ga englar lik
 i ewighet. Du welat dig förnedra,
 på det du oss upphöja må.
 Swad kan oss mera hedra,
 än liffens krona så?

Låt oss begå och sira så vår julefest,
 att Jesus sjelf må bli vår gäst!
 Jag önskar det, så kan oss icke fela
 välsignelse i råd och dåd,
 när han oss vill tilldela
 sin kärlek och sin nåd.

Hans stora namn det Jesus är, en frälsare,
 en men'sko-wän och älskare;
 det är hans namn, det namnet äfwen nämndes
 och första gången taltes om,
 då Gabriel utsändes
 och till Maria kom.

Då detta namn beror och all vår salighet,
 som skriften nogsam't säga wet.
 I detta namn skall alla släp'ter warda,
 som uppå jorden sinnas må,
 välsignade och sparda,
 att himmelsk glädje få.

En herrlig tröst, att han, som är vår frälsare,
 skall engång bli vår domare!
 Ack herrlig tröst, då han i skyn skall komma
 med makt och mycken herrlighet,
 att gifwa ond' och fromma
 vår lön för ewighet.

För Jesu död, låt oss vår tid wäl akta på,
 att ej vår lampa slockna må!
 för Jesu död, när brudgummen månd' komma,
 att då vår lampa brinna må
 och wi med alla fromma
 i salen må ingå!

Andeligt aftonqwäde.

Ur Rauckens samling, n:o 332, meddeladt af dåwarande kaplansadj. i Korsnäs, numera fh. och prosten i Pälläne, mag. R. J. A. G. Leidennius. Stycket har i något kortare och mera ombildad version varit af lektor L. L. Laurén infördt i Almarinen, notisblad för Österbotten 1851, n:o 31. — Ehuru till versbyggnad icke fullkomligt likt, påminner stycket dock ej så ringa om tonsfallet i den wädra psalmen: "Hinab geht Christi Weg" af Andreas Ingolstetter (f. 1633, † 1711), lärd köpman och råds-herre i Nürnberg. Den torde ingå i Württembergisches Gesangbuch.

Dag träder drifligt fram,
 fast jag en syndar' är;
 i Jesu Kristi namn
 jag nu min bön frambär
 och faller för Hans fotapall,
 som mig och werlden döma skall;
 upptag då Herre mildelig
 den suck, jag sänder Dig!

Förlåt mig, Fader huld,
 all synd, jag hafwer gjort,
 i dag för Kristi skull,
 som jag dock icke bort;
 hwi skulle jag förtörna Dig,
 min enda tillflykt, mitt behag!
 Men smittan utaf Adams art
 nedsölar mig så snart.

Dag hoppas dock förwist,
 att Du är god ändå;
 Ditt blod, o Jesu Krist!
 kan all min synd aftwä;
 ty, såsom dagen når sitt slut,
 så kan Du skulden plåna ut;
 och jag får njuta i Din famn
 en trygg och säker hamn.

Dag glömmet all den sorg,
 som jag i dag utstod,
 och hastar till den borg,
 der Jesus bor så god;
 ja, werld, om du dock röna fick
 en liten stund, ett ögnablick,
 hwad nöje hos min Jesus är,
 wist! höll du honom kär!

En hungrig aldrig går
 så glad till bröllopsbord,
 som när jag tala får
 med Jesus några ord
 och bjuder honom till min wän,
 att i mitt hjerta bo igen;
 då erfar jag en englasfröjd
 och sswer wäl förnöjd.

All werlden ber: god natt!
 och så gör äfwen jag;
 men du, min enda skatt,
 nu mig i famnen tag!
 så hvilat jag så nöjd i ro,
 som lofeln i sitt trygga bo;
 och all min sorg och stora brist
 är på Dig, Jesu Krist.

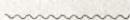
Sänd mig din englasfär,
 som wårdar om mitt bo,
 att jag den nåden har,
 att hwila uti ro,
 till des Din Ande säger så:
 "nu skall du glad igen uppstå
 och prisa Herrens stora makt,
 som hållit om dig wakt!"

God natt! god natt! o werld,
 jag går i Jesu sköt
 och glömmmer all din färd,
 ty der är hwila söt,
 en frid, den ingen finna kan,
 som ej den hwilostaden fann;
 i Jesu öppna sår
 jag nu min hwila får!

Men, Herre, uppwäck mig,
 att jag ej sofwer bort
 min egen nådatid,
 som är så dyrt och kort;
 att jag med Dawid sukta får
 mitt läger med mång' suck och tår;
 ej glömmmer älska Dig,
 ty Du har älskat mig!

Ja, Du Ditt dyra lif
 i döden för mig gaf,
 och se'n att båda frid'
 uppstod utur Din graf,
 ja, Du till himlen faren är,
 och Fadrens wredblickar der
 Du blidkar och jag glad
 går ur min själsfäst'.

Halle, Halleluja!
 Pris vare Fadrens mak!
 Du, store Jehowah,
 Dig ware ära sagt!
 Guds Son, min milde frälserman
 tillika med den Helge And!
 Du Heliga Treenighet
 Halle, Hallelujah!

Om religionen.

Finns både i Smeds' och Mandens samling. Har i den sednars uppteckning ofwanstriften: pietismen, samt den uppgift om sångens tillkomst, att kaplanen Leidenius i Korsnäs trott Pale-Maja vara pietist, hon åter haft samma förmodan om honom; då de träffats en gång, hade P. frågat af henne om förhållandet; "jag skall snart svara, om jag får vara en stund för mig sjelf", ytrade hon, gick affides i ett rum och uppfatte denna sång till swar.

Min hjelte, min konung, min Herre och Gud!
 förlåna mig nåden att följa din' bud,
 att tolka ut sanningen efter din wilja,
 den sjelskära egenhet ifrån mig skilja,
 att werket allena blir utan din nåd,
 som alltid meddelar de säkraste råd.

Jag undrar, om werlden ännu skulle stå
 ett enda århundrad', hur' då wille gå
 med rel'jonspartier och sekterna flera;
 om alla då skola bekänna en lära,
 om herden, den sanne, behåller sin hjord;
 så lyda wäl icke profeternes ord.

Mansaka då skriften, eho som det wll,
 men tag ej bort något, ej heller lägg till,
 så skall du der sinna, hur ulfwen plär wara

i menlösa kläder, att wi utan fara
må kunna förtro oss åt honom som wän,
men pröfwa först frukten, så känns hon igen.

Hjelp, Herre! hwad werlden i mörker är sänkt;
det synes, som ordet nu wore fördränkt,
om nu Melkisedek stod upp att predika
med Moses och Aron, så måste de wika
för den, som sjelf tror sig att vara Guds ord,
men spisar med draswel en såkunnig hjord.

Åk Zion, åk Zion! din reswor*) är fler',
att englar månd' gråta och satan han ler,
fast wi nu ha ordet så mycket som sanden,
och det herrligt lysar uti nordanlanden.
Dag förer dock icke den klagan allen':
willfarelsens mörker fördunklar dess sten.

Men Herren har lofwat det uti sitt ord,
den tiden skall komma ännu på wår jord,
då wi skola honom så prisa och ära
för nya Jerusalems herrliga lära,
ty, hwad han har lofwat, det håller han wisst:
Såns ord äro sanna förutan all brist.

Sitt fårhus, en herde skall wisserlig' bli,
då werlden från willor skall vara helt fri;
ty mästaren sjelfwer har lofwat oss detta,
att han sina hjordar i ro skall försätta,
då slippa wi ändligt all oro och ris,
och ulfwen ej mera får skada wårt lif.

*) Reswor = fetter.

Dock tackar jag Herren för denna hans nåd,
 wi hafwa wäl herdar, som gifwa godt råd,
 som tolka ut skrifter i kraft af Guds anda,
 och ej sina läror med griller utblanda.

Wi få wäl än höra de kraftiga ord,
 som gifwer god föda åt hela hans hjord.

Og kärlek till nästan och kärlek till Gud,
 det är nu det första och yppersta bud,
 om tron jemte hoppet då sinnes tillika,
 då måste wäl synden och satan bortwika,
 om du öppnar dörren för klapparens röst,
 jag menar Guds ande, så sinner du tröst.

O, Herre, bewara din dyrköpta hjord,
 och fräls oss från hunger och brist på ditt ord,
 aff det ej må trampas som träck uppå gatan
 och göra ett nöje åt sjelfwaste satan!*)

O, Fader, låt ljuset ej förr flockna ut,
 förrän du har gjort uppå werlden ett flut!

*) Sjelf Leviatan.

Morgonbön.

Sneds' samling. Enligt diktering af Anna Greta Vill-Kust i Korsnäs. Många psalm-reminiscenser.

Gud i himmel'n och på jorden,
 Fader, Son och Helge And,
 som från söder intill norden
 styrer allt med wäldig hand,
 Du, som skiljer natt och dag,
 hör min lofsång med behag!

Tack, min Gud af allt mitt hjerta,
 att du har i natt så wäl
 waktat mig från nöd och smärta,
 från allt ondt till kropp och själ,
 att af satans arga skott
 jag har ingen skada fått!

Låt min syndaskuld förswinna!
 Nåd af höjden låt mig få,
 genom tron att öfwerwinna,
 hwad i dag mig fresta må!
 Jag förhoppas allt af dig,
 Herre! du, som älskar mig.

Herre låt ditt ord mig leda!
 ty min väg är smal och trång.
 Värdes rum åt mig bereda,
 i mitt hjerta styr min gång!
 Blott du sjelf och ingen ann'
 mig för fall bewara kan.

Du, som alltid är och blifwer
 mitt beskydd och mitt försvar,
 jag i dina händer gifwer
 kropp och själ och hwad jag har.
 Gud, min klippa, sköld och borg,
 war min tröst uti all sorg!

Låt ditt milda fadersöga
 skingra satans list och makt!
 Sänd till mig ifrån det höga
 Dina starka englars wakt!
 Låt mig siff i himmels höjd
 prisa dig med ewig fröjd!

44.

Gud styrer öden.

Ur Smeds' samling; afskrift ur Hel. Prings' i Gottböle wisbof.

Jag har i sanning lärt förstå,
 Gud styrer öden,
 ty honom vill jag trösta på
 i lifwet och i döden.

Om jag än lider sorg och nöd,
 Gud styrer öden,
 är han min hjelp och säkra stöd
 i lifwet och i döden.

Skwad mig mände öfswergå,
 Gud styrer öden,
 slätt intet mig oroa må
 i lifwet och i döden,

emedan Jesus är min wän,
 som styrer öden
 och sänder hjelp af himmelen
 i lifwet och i döden.

Ty Gud har gifwit mig en skatt, —
 och styrer öden —

som jag har önskat dag och natt
i lifwet och i döden.

Allt hwad jag tänker, talar, gör, —
Gud styrer öden —
så kommer det mig fasligt för
i lifwet och i döden.

Gur' den sig snär i syndens garn, —
Gud styrer öden —
som nekar bort allt sanningsstal
i lifwet och i döden.

Gur tänker du för Gud bestå,
som styrer öden,
när du för domens skall framgå
i lifwet och i döden?

Tillägg och rättelser.

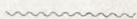
Uti "Inledning och författarinnsans lefnadsteckning" bör alltid i st. f. **qw.** anses strifvet **kw.**

Till sid. XIII, rad. 8 nedifr., upplyses, att Granfors är beläget icke i Börtom, utan i Ösvermark.

Stycket 22 Wärvisa (s. 66) skall enligt fleras samstämmiga vittnesbörd vara Palimajas första dikt, men blifwit af henne wid mögnare år försedd med tillägg och ändringar.

Stycket 31, s. 101, strof. 2, rad. 2 bör sakna komma efter t a g e r, och således lyda: **han tager går och spår**, d. w. s. tager rubb och stubb, lemnar icke ens spår efter sig. Går, neutr., dialektord = innanmäte, dy, smuts.

Smärre, icke wilsedande tryckfel torde af läsaren själf rättas.

1080

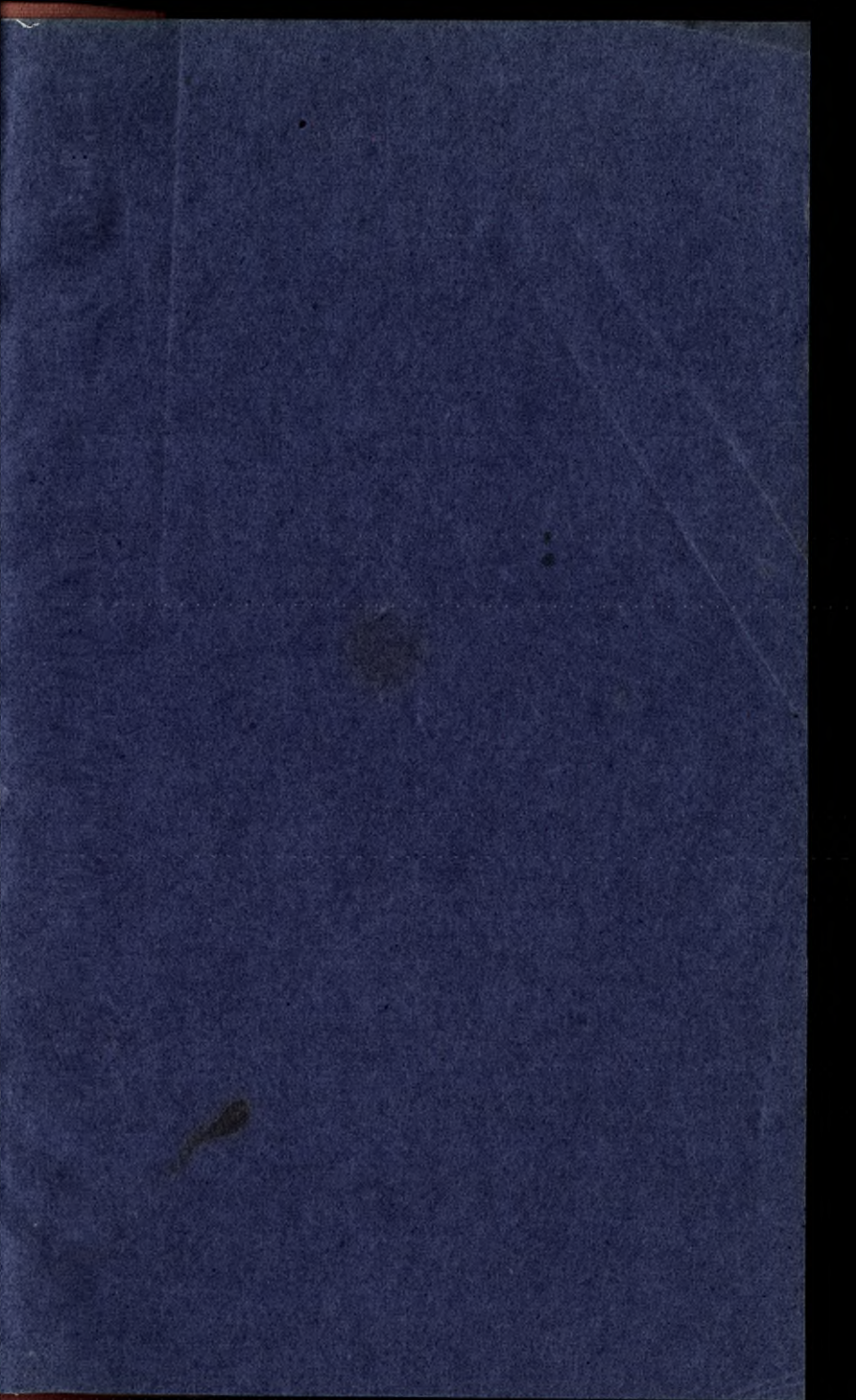

Föreläsning om ...

The following is a list of ...
It was ...
The ...
The ...
The ...
The ...
The ...
The ...
The ...
The ...
The ...

1913
1630.

Pris:

Kartongerad 2: —

Häftad 1: 50
